

Prensa, arma de contrainsurgència. Guerra de baixa intensitat i indústria de la manipulació

“La intoxicació mediàtica sobre Euskal Herria és l'ariet utilitzat per Espanya en aquesta guerra. Els mitjans d'informació s'encarreguen, prèviament, de crear el clímax necessari que d'origen a la posterior repressió, distorsionant després la realitat de els fets i, ja passada la massacre, la justifiquen o silencien. Aquesta ha estat i és la pauta habitual en la que es mouen la major part dels mass media espanyols que, en el seu desgavell intoxicador, fins i tot han arrossegat en la seva caiguda a mitjans d'altres Estats que han reproduït mimèticament les coordenades informatives marcades pels seus col·legues hispans”. Pepe Rei”. [1]

1. PRESENTACIÓ
2. PRIMERES EXPERIÈNCIES HISTÒRIQUES
3. PROPIETAT INTEL·LECTUAL BURGESA
4. INDÚSTRIA POLITICO-MEDIÀTICA I ESTAT
5. PREMSA, CONTRAINSURGÈNCIA I POR
6. CONTRAINSURGÈNCIA, POBLE I PRESÓ
7. GUERRA DE BAIXA INTENSITAT I PREMSA
8. FRACÀS DEL PLA ZEN FINS ARA

1. PRESENTACIÓ

He començat la meua intervenció en aquesta xerrada-debat llegint una citació del meu amic Pepe Rei per dues raons bàsiques: una perquè va ser un avançat en la denúncia de la premsa en quant instrument al servei de la dominació espanyola, i una altra perquè, a més de l'anterior, la seva vida sencera, i la de moltes altres persones revolucionàries vives o mortes, empresonades, en llibertat, escapades i refugiades o, com és el cas de Pepe, en difícils condicions de salut per raons que mai arribarem a desentranyar, ha de ser recordada en aquests moments en els que sembla que voregem l'abisme. Estic segur de què si la ment de Pepe funcionés ara al ritme a què ens tenia acostumat, avui, ara mateix, ell estaria assegut en el meu lloc, participant en aquest debat.

Les idees que defensaré en públic són molt simples i directes: la indústria político-mediàtica que patim a Euskal Herria és un instrument del poder capitalista, espanyol i patriarcal, un instrument que intervé activament en la política de contrainsurgència que elabora i (re)construeix cada determinat temps l'Estat espanyol. Que sigui un instrument més del sistema global de poder no vol dir que, obligatòriament, la totalitat de les persones que treballen en aquesta indústria siguin plenament i lúcidament conscients del paper que realitzen, ho assumeixin i justifiquin en totes parts i ho defensin en totes parts. Al contrari. una de les bases de la ideologia burgesa i en especial un dels efectes del fetitxisme de la mercaderia, és que les persones inverteixen i confonen les causes pels efectes, i a la inversa, de manera que sent opressores i explotadores, a més d'apolítiques, creuen que pateixen explotació i opressió. Molts treballadors de la indústria político-mediàtica sostenen que en absolut són polítics, sinó al contrari, s'imaginen ser víctimes de la política, que aquesta funciona sense el seu concurs. En certa forma i

superficialment vist, aquesta creença té una mica de raó en certs casos, però la realitat és, com sempre, més complexa i més dura que la ficció, que les versions interessades que ofereix la pròpia indústria político-mediàtica, com anirem veient.

La indústria político-mediàtica que actua a Euskal Herria es caracteritza, com a mínim, per tres constants: ser estrangera, és a dir, actuar i pensar amb criteris que es basen en la subjugació del poble basc; minimitzar, mantenir en el gueto i en la precarietat a la cultura basca i a la seva llengua, i frenar sistemàticament tota reflexió col·lectiva sobre la història i el present d'Euskal Herria, per tant sobre el seu futur, com a nació diferenciada.

A més d'aquestes característiques, també és masclista i, per descomptat, capitalista en el sentit dur i extrem de la paraula, és a dir, neoliberal i conservadora. La poca premsa a disposició de la fracció autonomista de la burgesia basca, del PNB en suma, com són DEIA i el complex EITB, també té aquestes característiques encara que una mica suavitzades per la necessitat de distanciar-se del bast i grosser nacionalisme imperialista espanyol.

No obstant això, una cosa que crida l'atenció a tots els observadors imparcials sobre la realitat basca és el fort contrast entre la massivitat quantitativa de la indústria de la manipulació mediàtica, i els seus relativament escassos resultats pràctics a l'hora de reduir la força social de pensament i acció col·lectiva de l'esquerra independentista i socialista. Aquest contrast notori, cridaner sense cap mena de dubte, entre l'aparent domini aclaparador de la premsa espanyola, capitalista i patriarcal i la seva relativa força qualitativa en els problemes decisius, és a dir, acabar amb les reivindicacions nacionals, socials, culturals, etc., del nostre poble, només té una explicació: que, com succeeix en molts altres casos de fortes autoorganitzacions populars horitzontals i crítiques, l'eficàcia de la manipulació mediàtica es veu molt reduïda a causa de la força de l'argumentació conscient i racional de les intervencions socials. Més endavant tornarem al problema dels límits de les tècniques de la manipulació i de la persuasió, problema debatut fins a la societat i que ens remet, en última instància, a la força de les identitats col·lectives sòlidament arrelades en un "jo bàsic"[2] conscient de si. No és casualitat que una de les recomanacions del fracassat Pla ZEN del PSOE consistís en "Tractar de trencar la solidaritat comunitària en el si de la societat civil per tots els mitjans disponibles: comunicació, pressió social...", Pla a què tornarem al final de la conferència.

Trencar la solidaritat comunitària del poble basc és trencar la seva identitat, destruir la seva base d'autoconsciència. La mateixa frase citada reflecteix la concepció estratègica del PSOE, la seva cultura política i el seu esquema teòric: d'una banda, acabar amb la solidaritat comunitària basca que, d'altra banda, està dins la "societat civil", és a dir, en la terminologia socialdemòcrata de començaments dels anys 80 del segle XX, una societat no escindida per explotacions, opressions i dominacions internes sinó, al contrari, cohesionada per la política comunicacional habermasiana. No cal dir que aquesta "teoria" no ha aguantat el contraatac capitalista mundial denominat neoliberalisme. Per últim, emprar tots els recursos necessaris per a, des de dins la "societat civil" trencar la identitat basca. Això és l'essencial de la doctrina de contrainsurgència dissenyada pel PSOE, que forma part, com s'analitzarà, de la guerra de baixa intensitat, i que ha estat acceptada pel PP i per totes les institucions "democràtiques".

Fa ara més de 10 anys que vaig escriure un ampli text titulat "Control social, control mediàtic i repressió", a disposició a internet. Deia llavors que l'escriptura cuneïforme, jeroglífics i ideogrames, realitzada per buròcrates mesopotàmics, egipcis i xinesos estava supeditada als interessos del poder, i que s'havien

descobert taulers de fa al voltant de 5000 anys en què es comunicava la fugida d'esclaus. Deia també que les muralles de moltes ciutats del Creixent Fèrtil, Egipte Antic i primeres dinasties xineses estaven plenes de textos que exalçaven les gestes de senyors, reis, emperadors i déus, que molt sovint eren inventades. El -720 el mandarí Fuh-Tsien va dir que la repetició és la base del coneixement, encara que sigui fals. Sabem que Plató justifica a la seva obra *La República*, que l'Estat menteixi al poble per mantenir l'ordre social, posant com exemple la mentida que diu el metge al malalt, ocultant-li la gravetat de la seva malaltia, però Plató afegeix que ningú més que l'Estat té dret a mentir. Continuava dient que el text hindú *Els Nou Desconeguts*, del -273, diu que el control del pensament de les masses és el coneixement més perillós, perquè permet governar el món sencer. Cató el Vell basava l'efectivitat de la seva oratòria en la repetició pesada d'una frase senzilla. En -65, Quint Juli Ciceró va escriure el *Petit manual per a una campanya electoral*. Cèsar August es va dotar del primer 'staff' de propaganda amb Horaci, Ovidi, Mecenes, Virgili... Per no estendre'ns en la repetició d'aquell text, acabaré recordant com en el -63 Tuli Tiró[3] va crear la primera "escriptura ràpida" oficialment reconeguda amb el nom de "notes tironianes", per augmentar l'economia del temps en l'escriptura, agilitzant així la solució dels creixents problemes administratius de l'expansionisme romà.

Continuaré desenvolupant la lògica d'aquest text, millorada i ampliada després d'una dècada de experiències tremendes, que ha portat a la situació actual. Una situació caracteritzada pel fet comprovat de la militància antiindependentista i antisocialista de la indústria político-mediàtica espanyola.

2. PRIMERES EXPERIÈNCIES HISTÒRIQUES

Tuli Tiró no feia una altra cosa que esforçar-se a millorar un sistema d'escriptura capaç de seguir la velocitat creixent del desenvolupament del saber-mercaderia. A la seva època, Roma ja hi havia acumulat suficients riqueses, dominava amplis espais, explotava a molts pobles i, sobretot, havia desenvolupat una producció mercantil tan ramificada que exigia imperiosament un retall substancial del temps d'escriptura. De la mateixa manera en què els grecs havien après que en la guerra era fonamental el control del temps, reduir la durada de les campanyes, els romans de finals de la República van comprendre el valor econòmic de la reducció del temps d'escriptura. Ambdues, la guerra i l'escriptura ens remetent al mateix temps en l'economia, és a dir, ens porten al saber-mercaderia, fins i tot abans de la data històrica -segle IX- en la que C. M. Cipolla obre el seu imprescindible estudi respecte d'això[4]. Però què és el saber-mercaderia? La investigadora R. Silva l'ha definit així perquè és el saber humà que sorgeix amb i des de l'origen de la mercaderia amb tot el que ella suposa, comporta i exigeix: "La primera vegada que algú va escriure un signe sobre una taula de fang, a Uruk, Mesopotàmia, quatre mil anys abans de Crist, va ser per recordar quants bous es portaven d'un lloc a un altre, imaginem que per vendre'ls. Algunes d'aquestes taules, que es trobaven al Museu de Bagdad, i que potser ara ja no es trobin, són parelles de galetes de fang en una de les quals es troba el dibuix d'un bou, i en l'altra un signe estrany, la qual cosa podria ser un número. Aquestes taules, agrupades en conjunts per ser traslladades junt amb els bous, serien de bon compte el primer llibre de la història. Pel tant, en l'inici de l'escriptura, es trobaven les relacions comercials: la necessitat de donar compte dels bous com a mercaderies"[5]. Lògicament, un saber-mercaderia només pot ser posseït i desenvolupat pels qui controlen la producció d'aquesta mercaderia, la seva circulació i venda, i pels qui s'apropien dels beneficis obtinguts al final d'aquest procés sencer. El saber-mercaderia exigeix una escriptura precisa, una escriptura només accessible als fills de les castes riques[6] des del seu mateix origen històric.

Ens interessa ressenyar que va ser al molt poc d'aquest inici històric, quan van aparèixer determinades constants que es mantindrien en l'essencial fins al present. Vegem-les. Al voltant del -3500 es va inventar el torn en la mateixa zona i mentre no va tenir gaire utilitat econòmica va ser usat per les dones, però els homes se'l van apropiat quan el torn va permetre augmentar la producció de mercaderies amb els subsegüents guanys per als homes[7]. Rita P. Wright ha investigat aquest procés opressiu i excloent en l'aparició de les divisions de gènere, classe i etnicitat o opressió nacional en la nostra expressió, estudiant l'evolució d'una cosa tan material i alhora d'estatus simbòlic de poder com la possessió dels telers i la producció tèxtil: "Les imatges d'homes i dones que ens transmeten les fonts escrites i les representacions del període inicial de Mesopotàmia suggereixen una gran disparitat de riquesa i estatus dins la societat; disparitat que travessava les divisions de gènere, classe i etnicitat"[8]. La impecable investigació de G. Lerner ha demostrat les directes relacions entre el patriarcat i el sorgiment de l'esclavitud gràcies als ensenyaments adquirits per les castes masculines en l'explotació de la dona[9]. Recordem que en el Manifest Comunista, Marx sosté que la dona ha estat reduïda a un "instrument de producció".

Pepe Rodríguez sosté que: "A Mesopotàmia, les primeres notícies de l'existència de treballadors forçats procedeixen del dinàstic antic (c. 2850-2340 a.C.) i, en realitat, es refereixen a esclaves destinades a treballar en la puixant indústria tèxtil de l'època. El signe sumeri per indicar "esclava" representa a una "dona de la muntanya", la qual cosa indica que des de finals del III mil·lenni a.C. es feien incursions militars a les zones muntanyoses per a capturar dones per als tallers de filat i confecció tèxtil controlats pels temples – al costat d'aquesta activitat militar brutal es va generalitzar també el costum de violar a les captives, punt de partida del qual posteriorment sorgirien la prostitució comercial i els harems (en tant que manifestació d'estatus dels poderosos). A Egipte la situació no és diferent i, tal com ja vam citar, el substantiu *mr(y)t*, que denominava "presoner de guerra" i "servents del temple", també significava "la filosa de la teixidora", l'instrument que empraven les esclaves al servei dels temples. En la Grècia Antiga, tal com va testificar Héctor de Troia a la *Ilíada*, el destí de les presoneres era acabar com a teixidores en un temple"[10].

Seguint aquesta lògica, per la seva banda Norma Ferro diu que: "en ser productores en comptes de companyes, passen a ser nucli de producció. Són una propietat constant, Se les pot associar als mitjans de producció de les empreses. En sentit econòmic se les pot utilitzar com a mercaderia, però en sentit ideològic no. Són un bé de consum temporal, com ho és una mercaderia, són, doncs, una propietat productiva". Això fa que siguin robades pels col·lectius que necessiten aquestes forces productives i protegides pels col·lectius propietaris. Amb el temps, una minoria d'homes acaparen la propietat de la majoria de les dones: "A Pèrsia els únics homes que podien entrar a l'harem eren els eunucs, d'aquesta manera el tirà s'assegurava la paternitat de la descendència"[11]. Estudis recents constaten que com més augmenta la diferència econòmica i l'estratificació social dins un col·lectiu, més es concentra en els homes rics i poderosos la propietat de les dones[12].

Segons Mosterín, els indoeuropeus que van envair l'Índia no tenien la capacitat cultural i productiva dels nadius del país que van ocupar, d'Harappa, però sí que tenien una superioritat militar en armes i eines, tampoc coneixien els diners ni hi havia entre ells comerciants professionals perquè la seva economia era de bescanvi i la vaca era la unitat de valor, la qual cosa ara denominem "moneda". Més precisament: "La riquesa de la tribu es mesurava pel nombre de les seves vaques. Això conduïa a constants baralles entre les tribus àries, que s'acusaven mútuament de robar-se les vaques o que es disputaven els pastos i els terrenys. Però malgrat aquestes escaramusses intertribals, totes les tribus àries eren solidàries en la seva lluita contra els **dasas** (els indígenes i supervivents d'Harappa) de pell fosca, de

llavis grossos i nas aplanada. Ja llavors *dasi* (femení de *dasa*) va passar a significar 'esclava' i més tard, en sànscrit clàssic, *dasa* passaria a significar 'esclau', en general"[13]. Veiem aquí perfectament la interacció sinèrgica de tots els components de la totalitat social concreta operativa en una societat, de manera que la propietat, l'opressió de sexe-gènere i l'opressió etno-nacional determinen l'evolució del llenguatge i de la cultura, consegüentment també dels mitjans socials de la seva propagació i reforçament.

Llegim les següents paraules de J. Attali que reforcen l'afirmació anterior: "L'apropiació de dones, com qualsevol altra forma de possessió, no sempre es realitza respectant un ritual, sinó que es fa sovint per la guerra i per la força. Així, al fins del IV mil·lenni a. de J.C., quan els proto-indi-aris, expulsats per la invasió dels mongols nòmades, s'organitzen en pobles poderosos que tenen alguna cosa a defensar, i aquests es doten amb carros de combat i amb escuts, potser els primers. Gairebé per tot arreu, les direccions guerreres afirmen la superioritat dels homes i s'apoderen de les dones d'altres clans que es converteixen en coses, en béns mobles, en objectes de tràfic i d'acumulació. Per això, en sànscrit, la paraula *vivāha*, que significa "matrimoni", deriva de *vivah*, que significa "raptar"[14]. En les lluites hagudes a l'Índia, el bramanisme va acabar sent el sistema politico-religiós que millor defensava els interessos del bàndol triomfant que, per mantenir-se en el poder, va practicar una implacable violència oblidada o silenciada per la historiografia amorfa[15] o reduïda a "la tendència més ortodoxa de l'hinduisme"[16]. No obstant això, com demostra Acharya S: "El bramanisme va introduir el racisme de què la pell més clara era millor que la més fosca, de manera que les castes es van determinar pel color. A més a més, les dones eren tractades horrorosament, i és obvi que el patriarcat ferventment sexista es va originar en el bramanisme". De pell clara eren els pobles invasors i els envaïts, els pobles reduïts a castes explotades, eren de pell fosca. Aquesta investigadora afirma també que: "El bramanisme fanàtic va ser tan roí com el catolicisme durant la inquisició, i els inquisidors catòlics van prendre la seva jerarquia i mètodes de tortura dels bramans"[17].

Sohn Rethel ha demostrat que en tota societat comercial i mercantil el pensament està subjecte al dictat de la falsa consciència necessària i del fetitxisme com a efecte de l'abstracció-mercaderia, dictat que es va imposar a la Grècia clàssica, i que ha determinat l'evolució posterior del pensament allí on s'ha desenvolupat la mercaderia: "l'home, en un sentit social, no està en un error, està enganyat"[18]. El saber-mercaderia no és erroni del tot, està enganyat perquè capta parcialment i distorsionadament la realitat, i, com a mercaderia, té des del seu origen un valor de canvi i un valor d'ús per produir més beneficis, és, per tant, econòmicament rendible. Aristòtil conta com Thales de Milet (-639 o -624 i -547/6) augmentava la seva fortuna aprofitant-se de la ignorància dels altres[19]. Ja per a aquesta època, la cultura tradicional grega havia desenvolupat un complex i efectiu sistema en allò que s'ha relacionat a explicar i a convèncer a altres pobles de la bondat de la seva geoestratègia expansiva, que si bé arribaria a èxits impressionants amb Pèricles, ja existia amb anterioritat en l'essencial. L'anomenat sistema avançava tàctiques de manipulació propagandística assumides en l'actualitat en integrar en un mateix grup als heralds, encarregats de parlar clar i de forma precisa i directa, i als enviats, encarregats de persuadir i convèncer de manera subtil, cercant imitar Ulisses l'astut, de la boca del qual les paraules queien "com a flocs de neu a l'hivern"[20], és a dir, imperceptiblement.

Molt distant d'allí però ben a prop en quant a evolució socioeconòmica, política i cultural, en la Xina dels segles -VI al -V va aparèixer l'obra de Sun Tzu en la que trobem lliçons vitals sobre les tàctiques de manipulació, les doctrines de guerra psicològica i d'espionatge, etc., basades precisament en l'ús de la corrupció econòmica, dels interessos materials i crematístics, en la recerca de

col·laboracionistes que es venen a l'invasor per mantenir i/o augmentar els seus privilegis socials: "Per mitjà dels agents dobles es poden reclutar i emprar els agents indígenes i els agents interns. Txang Yu: "La raó és que un agent doble coneix a aquells dels seus compatriotes que són ambiciosos i als funcionaris que exerceixen els seus càrrecs amb negligència. I aquestes són les persones que podem atreure al nostre servei""[21]. Podem fer un exercici molt simple consistent en llegir alhora a Sun Tzu, a Tucídides i a Maquiavel, i comparar-los en com els uneix de comú amb la política espanyola respecte a les burgesies dels pobles que oprimeix, per a cerciorar-nos de l'existència d'una base comuna per sota de les diferències superficials.

Fins i tot podem afegir a aquesta curta llista a Juli Cèsar: "...crident davant sí els principals de cada nació, ficant-los por a uns de donar-los a entendre que sabia totes les seves trames, i amonstant a altres, té a ratlla gran part de la Gàl·lia"[22]. Sabem que aquestes i moltes altres versions dels fets donades pel propi Cèsar oculten una realitat molt més salvatge i inhumana, genocida, com va reconèixer Napoleó, entre d'altres molts, segons veurem més endavant. No obstant això, la parcialitat de Cèsar, destinada a reforçar la seva fama i el seu poder, no anul·la la veritat de fons del mètode que ell descriu, a saber, la dosificada barreja de diversos mètodes manipuladors, sobretot de la por en totes les seves formes, i també de l'aparença de conèixer al detall les accions de l'enemic, etc., per sotmetre'l sense violència o amb poca violència.

Però un dels millors sistemes de control social i manipulació tan generalitzada que va acabar penetrant en la vida socioeconòmica com el seu eix central, ens l'ofereix la llarga pràctica de producció, circulació i venda de relíquies religioses per part de l'Església catòlica. Una pràctica que només es comprèn des dels paràmetres del saber-mercaderia malgrat que l'economia dinerària estigués poc desenvolupada en el començament de l'Alta Edat Mitjana europea després de l'enfonsament de la part occidental de l'imperi romà. En efecte: "les relíquies eren molt més valuoses que tots els metalls preciosos (...) Una part enorme dels actius líquids de la societat estava invertit en les relíquies i els seus preus encastos. Era una manera de guardar amb seguretat els diners"[23]. L'efectivitat simbólico-material de les relíquies com a instrument de subjugació i alienació massiva es basava en la seva essència fetitxista, ja que com més i millors fetitxos-relíquies es tinguessin més seguretat i felicitat s'obtenia en aquesta vida terrenal. No és casualitat que el fetitx-relíquies només comencés a perdre la seva efectivitat alienadora conforme es multiplicava l'ús dels diners i amb ell la capacitat de compra d'un altre fetitxe més poderós: la mercaderia i el consumisme compulsiu de valors de canvi. En un altre text -"Boicot a Coca Cola i a l'Estat d'Israel"- hem analitzat més en detall aquesta qüestió particular de l'efecte del consumisme compulsiu, de la fetitxització mercantil generalitzada, així que ara no ens anem a estendre respecte d'això.

Per acabar aquesta primera part, cal dir que l'Església catòlica va ser conscient de dos coses: que malgrat tota la seva eficàcia alienant, el fetitxisme de la relíquies no garantia l'ordre de manera absoluta, sinó que havia de recórrer també a la mentida, a la falsificació, al doble llenguatge, a l'ambigüitat i a l'eufemisme, seguint les regles ja descobertes des de feia temps i que continuen sent vàlides en l'actualitat y que podem resumir com "mentides obertes i subtils eufemismes"[24]. Un exemple de la interacció eclesiàstica de mentides, falsedats i silencis el tenim en el manuscrit denominat la Donatio Constatini[25], tan falsa i fraudulenta com la majoria dels textos que componen la Bíblia, i que va ser emprada durant segles per justificar l'imperialisme vaticà. Però un exemple més il·lustratiu encara tant de la contumàcia catòlica com de les limitacions de la manipulació, el tenim en l'estratègia del terrorisme moral i psicològic inherent a la creença en l'infern. Recentment, novament l'Església ha tornat a reafirmar la seva existència, davant l'aclaparadora certesa que es va debilitant el seu efecte alienant, com ja va

començar a ocórrer en l'Edat Mitjana. Ens estem referint a la incapacitat última, al fracàs pràctic en suma, que va tenir l'església catòlica en l'Edat Mitjana per alienar definitivament i totalment a les masses explotades amb l'amenaça de l'infern, amb les seves inhumanes tortures eternes, de mode que, en la pràctica quotidiana, les classes treballadores van trobar mecanismes psicològics i culturals que els van fer relativament immunes a tanta manipulació massiva i terrorista, com ha demostrat E. González Duro[26]. Malgrat que el papa Gregori VII digués el 1078 que el costum de Roma consistia a tolerar certes coses i silenciar altres, en la realitat aquesta saviesa xocava amb la resistència a la manipulació que van desenvolupar les classes i nacions oprimides. Més endavant tornarem sobre aquesta fonamental qüestió en centrar-nos en l'experiència basca.

Per concloure aquest apartat, acabarem estenent la nostra mirada a les Amèriques, veient que a penes hi ha canvis substancials en la manipulació del saber, de l'escriptura i de la cultura, en benefici de les classes dominants. Les descripcions deixades per les classes dominants maias: "Rares vegades parlen dels déus, i mai del poble pla. Revelen un món dinàstic violent i bel·licós, replet de guerres, intrigues i ritus estranys (...) El desxiframent de les inscripcions va descobrir una societat bel·licista amb freqüents conflictes armats i preses de presoners"[27]. Les classes dominants astèques, que tenien una sòlida "cultura patriòtica i nacionalista"[28], no van tenir cap inconvenient a canviar totalment la història del seu poble per construir una "nova" més coincident amb les seves necessitats de legitimitació del seu imperialisme i de cohesió interna. Segons A. Cruz García: "Certament, resulta molt difícil establir una història rigorosa des dels seus orígens fins al regnat de Itzcoatl el 1427, doncs els mateixos mexicans es van encarregar de cremar els seus propis arxius i de reelaborar la seva història"[29]. Aquesta decisió es va prendre després de la conquesta definitiva de la independència, quan es van assentar les separacions socials internes entre '*pipiltin*' o senyors i els '*macehualtin*' o gent del comú. Va ser en aquest context quan van ser destruïdes totes les referències passades sobre episodis que podien resultar vergonyosos, o sobre l'origen humil de la nació asteca, etc., alhora que també se cercava "reinventar la tradició per justificar la divisió de la societat en senyors i vassalls"[30]. Divisió classista reforçada pel sistema educatiu ja que la joventut rica rebia una educació selecta en no anar a les escoles comunes '*tepochoalli*' dedicades al poble, sinó a les escoles dels temples on rebien una educació molt superior que arribava a incloure l'escriptura i una llengua culta "diferent de la usada pel baix poble"[31].

3. PROPIETAT INTEL·LECTUAL BURGESA

Un cop que l'economia mercantil romana va entrar en crisi, el saber-mercaderia, en el seu sentit precapitalista, va patir un fort retrocés que, malgrat tot, no va implicar la desaparició de les tècniques de manipulació propagandística, sinó només que aquestes no poguessin evolucionar més allà del límit aconseguit pel fetitxisme de la relíquia religiosa en tant que expressió màxima del seu potencial simbòlicomaterial. Hauria d'arribar l'imperi definitiu del valor de canvi expressat en la mercaderia capitalista, perquè es reiniciés la millora de l'art de la manipulació de masses. El fracàs de la por a l'infern, com hem vist, és un exemple del límit insalvable a què s'enfrontava el poder medieval des del debilitament extrem de la economia mercantil. Després, aproximadament des dels segles XII i XIII, va començar a recuperar-se lentament aquesta economia i amb ella el saber-mercaderia, reapareixent novament el problema crucial de la propietat intel·lectual, inseparable del problema de la propietat de les forces productives, i si bé el sentit de propietat i de bé econòmic que cal protegir va decaure durant un temps en l'Edat Mitjana, va començar a expandir-se novament en el segle XIII, i en el Renaixement les disputes legals sobre els plagis es van fer cada cop més freqüents. Té raó P. Burke quan diu que: "La idea de vendre coneixement, per exemple, és com a mínim tan

antiga com la crítica de Plató als sofistes per aquesta pràctica. La idea del coneixement com a propietat (*possessio*) va ser formulada per Ciceró. En la antiga Roma, el terme *plagiarius*, que originàriament es referia a qui havia robat un esclau, el va aplicar el poeta Marcial al robatori literari. El terme *compilatio* també es va referir al plagi, vist com un saqueig de l'autor original"[32].

La invenció de la impremta europea el 1450, que en realitat era una còpia millorada de la impremta xinesa[33] molt més antiga, va produir un salt qualitatiu en el problema de la propietat intel·lectual, ja que com afirma Lillian Álvarez: "pel fet que aquells primers equips d'impressió i els materials eren cars i la recuperació de la inversió molt lenta, són precisament els impressors els qui comencen a reclamar algunes formes de protecció, en aquest cas de les seves inversions, per defensar-se de la competència que els feien els que reimprimien els mateixos llibres"[34]. Veiem així que el saber-mercaderia exigeix als poders una protecció oficial de la propietat privada de les forces productives que el sustenten, establint així la base material i legal del que poc després seria la indústria político-mediàtica.

Podríem estendre'ns hores i hores en el repàs de la interacció entre la propietat, el poder i la premsa en aquests segles, però per falta de temps saltarem fins una innovació decisiva realitzada al començament de l'anomenada "modernitat" occidental: la fundació del periòdic *La Gazette* pel cardenal Richelieu el primer número de la qual es va imprimir el 30 de maig de 1631, menys de dos segles després de la reaparició del problema de la propietat intel·lectual. Segons M. Rodrigo, que desenvolupa aquí les idees de V. Montalbán, les quatre característiques polítiques d'aquest primer periòdic occidental van ser les següents: "Es practica tot l'ocultisme possible sobre el que ocorre en el propi país"; "Es transmeten les raons d'Estat en tot el que afecta la política internacional"; "Es creen uns criteris històrics de valoració dels fets, sobretot en els que es refereixen a la vida de la comunitat nacional" i, "Es mitifica tot el que dona "la imatge del poder", des de l'estat de bona esperança de la reina fins a l'anecdota galant dels cortesans"[35]. L'anàlisi de cadascuna d'aquestes característiques ens revela la seva impressionant actualitat en el present d'Euskal Herria.

La primera, la de l'ocultisme dels problemes, no mereix cap altre comentari perquè la premsa dominant silencia problemes extrems com la tortura i els maltractaments en comissaries i la situació a les presons, les raons històriques de l'esquerra independentista basca i en general dels qui reivindiquem els drets col·lectius i individuals, la realitat dels familiars de les presoneres i presoners, per citar uns pocs casos, i sense estendre'ns a les versions amputades i tergiversades que es donen d'altres problemes socials urgents com el terrorisme empresarial i de sexe-gènere, l'atur encobert, la precarietat i l'empobriment creixents, etc. La segona, les versions sobre les raons d'Estat en la política internacional, el comportament de la premsa "basca" també és alarmant perquè ajuda a la criminalització de tot allò basc i a l'exaltació de la "democràcia espanyola". La tercera, la recreació del nacionalisme espanyol, és permanent en la indústria político-mediàtica que patim, una defensa pública i ostentosa del nacionalisme imperialista espanyol i una minusvaloració de tota senya d'identitat basca, començant per l'èuscar, que pràcticament no apareix escrit i parlat, excepte en alguns minúsculs apartats dedicats al folklore i a l'esport rural, i a penes res més. Per últim, la imatge del poder i el que ara s'anomena "premsa rosa i del cor", que posseeix una gran capacitat alienant, aquests programes dominen aclaparadorament en la indústria político-mediàtica actual.

Tornarem més endavant, en estudiar l'estratègia de guerra psicològica inserta en les doctrines contrainsurgents a l'ús que s'empra contra els pobles rebels, contra Euskal Herria en el nostre cas, com s'actualitza i amplia aquesta quàdruple característica aplicada a començaments del segle XVII. Però ara volem dir encara

que és durant el segle XVIII quan s'accelera definitivament el procés de submissió de la premsa "lliure" en la lògica del benefici capitalista, com indica D. Quessada: "L'acceleració dels intercanvis comercials veu l'aparició d'una esfera literària i d'una premsa en què s'intercanvien nombroses opinions. Però aquesta "publicitat" és progressivament reemplaçada per una altra de tipus comercial en el segle XIX. La premsa és el motor d'aquesta transformació (...) La representació en l'escena pública dels interessos privats adquireix un caràcter polític. Les intencions electorals de l'emissor de publicitat es poden superposar a les intencions comercials: l'art consisteix a donar-los la forma del bé comú. Es tracta de fabricar consens i adhesió"[36]. Al llarg d'aquest procés actua de manera implacable la dialèctica entre les lleis econòmiques endògenes del capitalisme, sobretot la de concentració i centralització de capitals, i les lleis polítiques exògenes a l'estrictament econòmic, però connectades amb aquestes en la totalitat concreta del sistema en el seu conjunt, com són les decisions sociopolítiques que van prenent els Estats burgesos.

Igual que les pràctiques de control i vigilància repressiva de la premsa que s'aplicaven en Anglaterra entre 1667 i 1697, al regne de França, Colbert va endurir la llibertat de premsa i va centralitzar els mitjans, de manera que es va reduir dràsticament el seu nombre. Colbert, en aquest sentit, va accelerar una tendència que venia des de molt poc després de la invenció de la impremta a Europa: si en l'Estat francès hi havia cent vuitanta-un tallers d'impressió en l'any 1500, només quedaven setanta-cinc el 1644, es van reduir a cinquanta-un el 1701, concentrats la majoria d'ells a París per estar més vigilats. A més a més la repressió contra els autors va continuar implacablement durant el segle XVIII, prohibint-se i cremant-se obres emblemàtiques en l'actualitat, pertanyents a Voltaire, Rousseau, Diderot, etc.[37]. Una altra característica del regne de França en aquesta època va ser que "el govern va tractar de guanyar-se els periodistes francesos i els periodistes en llengua francesa a tot Europa", i dotar-se dels seus propis diaris governamentals[38], amb la clara intenció de dirigir l'opinió pública externa i interna en benefici de la monarquia francesa.

Més endavant es va desenvolupar l'impressionant sistema d'ideologització, control social, vigilància i repressió posat en marxa per Napoleó en una data tan primerenca com el 17 de gener de 1800 en tancar 60 dels 73 periòdics existents, censura que creixeria encara més ja el 1808 quan només permet continuar a 4 dels 8 periòdics que sobreviuen. A més a més de la censura de premsa, Napoleó va imposar mitjançant l'astúcia del seu ministre Fouché un molt eficaç sistema d'espionatge intern i, sobretot, de fabricació i propagació de rumors de totes classes en benefici sempre del poder[39]. Naturalment, tampoc hem d'oblidar els esforços napoleònics per crear una identitat nacional francesa d'acord amb la seva visió reaccionària, i estendre-la mitjançant una hipercentralitzada burocràcia educativa i administrativa posada en funcionament en gran manera pels sotsoficials veterans o ferits dels seus exèrcits. Napoleó va dir un cop que: "Amb els meus prefectes, els meus gendarmes i els meus sacerdots, faré tot el que vulgui"[40]. No cal estendre's en els destructors efectes que van patir les nacions no franceses inserides a la força en aquest Estat per aquesta política centralitzadora en tots els aspectes.

Per la seva banda "la premsa anglesa era una premsa de poderosos. Aquests van eliminar els pobres gràcies a l'impost del Timbre, instituït el 1712 i l'import del qual va anar creixent progressivament, i a conseqüència d'ell van desaparèixer els nombrosos fulls de moneda petita gràcies als quals el poble podia sortir de la ignorància i en les que ensenyava a llegir als seus fills (...) una premsa de combat que tant els partits com el govern tractaven d'utilitzar en profit propi". La premsa anglesa, controlada pels partits de la classe dominant, i pels diners del parlament, també se sustentava en l'aport econòmic creixent que li arribava de la publicitat. L'expansió econòmica va fer que la publicitat irrompés en els periòdics, de tal

manera que el 1759 es parlava ja de la "indústria de l'anunci"[41] com un dels suports decisius de la premsa escrita. En els fons d'aquesta dinàmica d'industrialització de la premsa actuava la poderosa expansió econòmica anglesa, la mateixa que va forçar que ja en un any com 1710 el govern de l'Illa fora el primer a donar el salt del concepte medieval de "privilegi" de l'autor d'una obra intel·lectual al concepte burgès de "dret d'autor"[42]. Aquest salt qualitatiu d'una concepció preindustrial i preburguesa, a una altra típicament capitalista, marca la data oficial de començament de la indústria político-mediàtica. La qualifiquem com a indústria política, a banda d'altres raons que anirem veient, per la simple raó que és imposada per un govern que en aquella època estava conscientment llançat cap a l'enfortiment per part de l'Estat de la dominació de la burgesia com a classe propietària.

Les formes de comandament de Richelieu i després de Colbert són suficientment conegudes pel seu absolutisme sense escrúpols de qualsevol signe. De fet, són les mateixes formes de comandament que imperen en qualsevol fàbrica capitalista, incloses les de la indústria político-mediàtica. Quelcom menys de 250 anys després de *La Gazzette*, concretament al setembre de 1880 el periodista novaiorquè John Swinton va reconèixer que: "No existeix a Amèrica premsa lliure ni independent. Vostès ho saben tant com jo. Cap de vostès s'atreveix a escriure la seva opinió honestament i saben tan bé que si ho fan no seran publicades. Em paguen un salari perquè no publiqui les meves opinions i tots sabem que si ens aventurem a fer-ho ens trobarem al carrer immediatament. El treball del periodista és la destrucció de la veritat, la mentida patent, la perversió dels fets i la manipulació de l'opinió al servei de les Potències dels Diners. Som els instruments obedients dels Poderosos i dels Rics que mouen les cordes rere els bastidors. Els nostres talents, les nostres facultats i les nostres vides els pertanyen. Som prostitutes de l'intel·lecte. Tot això ho saben vostès igual que jo"[43].

No es pot negar l'actualitat d'aquesta confessió autocrítica realitzada precisament en una fase històrica en què l'extrema corrupció socioeconòmica i política dominava en els EUA, igual que ara. Era tanta la podridura que "en l'elecció presidencial de 1876 els republicans van haver de tirar mà del frau per assegurar la continuïtat en el cim polític", igual que ho tornaria a fer l'Administració Bush al començament del segle XXI. R. San Martín, autor de la citació anterior, ens ha deixat una superba descripció del context nord-americà en què J. Swinton va realitzar la seva autocrítica el 1880. R. San Martín afirma que: "Sent la política una branca dels negocis, l'ètica d'aquests es va convertir en la de aquells (...) Com en un joc de titelles, els ninos i les seves veus obeïen a uns pocs"[44]. Per la seva banda, H. Zinn també explica el context repressiu regnant en aquells anys, especialment en les massacres de les vagues obreres, en l'enduriment del tracte als negres "lliures" oficialment, etc., mostrant com la classe dominant es va enriquir al màxim entre d'altres coses explotant a les creixents masses d'emigrants que arribaven des d'Europa i des d'Àsia, i com aquesta classe propietària va saber aplicar diversos barems, recompenses i càstigs diferenciats, a unes classes explotades multidividides en fraccions que s'enfrontaven mútuament[45].

És clar que l'autocrítica de J. Swinton expressa la dictadura burgesa en tot el referent a la "informació social", en una època decisiva per a l'assentament de l'imperialisme ianqui. Vegem a manera de resum el que diu R. San Martín: "La premsa amb l'honrosa estranyesa de casos aïllats era més que conservadora, reaccionària. Va haver-hi deformació, prejudicis i hostilitat cap a la incessant evolució social i, per sobre de tot, incomprensió aspra per les demandes socials. Gràcies al monopoli dels mitjans d'informació, els grans mitjans o qualsevol de les seves emanacions podien fer el que els vingués en gana, fos o no legal, encara dins un sistema on no hi havia codi que no obeís el desig exprés dels manaires consagrats. Les planes dels periòdics es podien obrir sense temor, amb la seguretat

de no trobar allí cap espectre shakespearà", i "Les activitats culturals produïdes, distribuïdes, i fins i tot consumides sota ordres van convertir en part comercial de la bastimentada quotidiana, i si no eren considerades avantatjoses per als custodis del sistema, llavors tenien poca o cap transcendència pública. Com el pensament (la primordial bugia humana) era subversiu, els censors es consumien alçant dics. Com la feina obcecada de Sísifos els talladors trituraven, suprimien o mutilaven les expressions creadores, arrogant-se el dret d'anunciar el que es podia consumir com si fos propietat definitiva de la seva peculiar concepció ideològica"[46].

La ràpida evolució posterior a l'autocrítica de J. Swinton de la indústria mediàtica com instrument del poder polític quedaria confirmada amb la successió d'esdeveniments internacionals en els que diversos Estats capitalistes reglamentaven i asseguraven la propietat burgesa de la creativitat intel·lectual. Així el 1886 va tenir lloc el primer i decisiu Conveni de Berna, revisat i ampliat en el Conveni de Berlín el 1908 per incloure la propietat burgesa sobre les obres fotogràfiques i cinematogràfiques. En l'Acta de Roma de 1928 s'instaura la propietat de les obres elaborades per a la radiodifusió, i així fins a l'actualitat[47]. Devem insistir aquí en el paper decisiu jugat pels Estats burgesos en la regulació de la propietat privada intel·lectual, propietat imprescindible per a l'expansió de la indústria político-mediàtica ja que sense ella no disposaria de les forces repressives suficients per a expropiar a les classes, pobles i dones explotades dels seus béns intel·lectuals col·lectivament creats. La producció industrial de cultura burgesa exigeix l'expropiació de la capacitat col·lectiva de producció de cultura lliure i crítica, anul·lant el seu valor d'ús i reduint-la a simple mercaderia, a simple valor de canvi. Però abans de poder-nos estendre amb més detall en els efectes anticulturals de la privatització burgesa, hem d'analitzar amb una mica de detall la indústria mediàtica.

4. INDÚSTRIA POLÍTICO-MEDIÀTICA I ESTAT

C. Taufic va definir el periodista com "un polític en acció", independentment que s'emparés en un "confús apoliticisme", en realitat formava part de l'acció política estatal entesa en la seva concepció més general: "la participació en els afers de l'Estat; l'orientació de l'Estat; la determinació de les formes, de les tasques i del coneixement de la activitat estatal; l'activitat de les distintes classes socials i dels partits polítics (...) Els periodistes són, per tant, polítics; i encara més, polítics professionals". I: "La política no és una altra cosa que una manifestació específica de la lluita de classes, la seva expressió més generalitzada, i els periodistes, en quant activistes polítics, no estan al marge d'aquesta lluita, sinó immersos en ella i ocupant llocs de lideratge"[48]. Aquest criteri definidor de la política -criteri marxista- permet comprendre la naturalesa política de la indústria mediàtica, encara que, en aparença i a primera vista, aquesta indústria no s'assegui directament en els bancs parlamentaris. Ara bé, en determinats casos, els definitoris, aquesta indústria és la que acaba per inclinar la relació de forces en benefici del, per exemple, neofeixista Berlusconi, propietari de poderosos mitjans de manipulació, que pot tornar a la presidència del govern italià malgrat les aclaparadores proves sobre la seva corrupció. En altres casos, per exemple en el dels EUA, la fusió entre diners, política i premsa és absoluta ja que només els "candidats milionaris"[49], poden costejar quantitats immenses de diners en les seves campanyes polítiques, que alguns observadors han arribat a xifrar en més d'un milió de dòlars al dia com la mitjana de la despesa dels candidats demòcrates H. Clinton i B.Obama en el començament de febrer de 2008, quan queden encara molts mesos per a les eleccions presidencials.

La interacció entre política estatal i política de la indústria mediàtica és especialment efectiva en tot allò que s'ha relacionat amb el control monopolístic del "mercat informatiu" per part de les poques grans indústries de la manipulació. Un

exemple ens l'ofereix D. Olivera quan analitzant com els monopolis empresarials controlen els mitjans, recorda que "El periodista espanyol David Carracedo acaba de publicar un exhaustiu informe en què mostra que en els últims anys 293 mitjans de tot el món van patir clausura, revocació o no renovació de les seves llicències: 77 emissores de televisió i 159 ràdios en 21 països. Només a Colòmbia, 76 ràdios comunitàries van ser clausurades"[50]. El tancament d'aquests i altres mitjans alternatius de conscienciació per part dels Estats dominants suposa un gran favor per als monopolis de la manipulació perquè amplien la seva part de mercat, alhora que faciliten la idiotització de sectors amb dubtes i amb crítiques al poder, sectors que aprenien mitjançant els mitjans crítics tancats per ordre governativa i que després de les clausures dels seus mitjans preferits hauran de comprar els de la burgesia. En realitat, en els fons això és el que l'Estat espanyol i la indústria político-mediàtica cercaven en tancar els diaris bascos EGIN i EUSKALDUNON EGUNKARIA, a més de cercar assestar un cop irrecuperable a la lluita independentista de l'esquerra basca i, més en general, a la cultura euskaldun com a tal.

Altres vegades, les ajudes de la política estatal a la política interna de la indústria de la manipulació s'expressa en les lleis que cerquen endurir l'explotació i l'ordre interns en les "fàbriques de notícies", com és el cas del projecte del govern portuguès sobre el nou Estatut que ha de regular els drets dels periodistes, que "permetria a les firmes propietàries dels mitjans de comunicació alterar qualsevol text sense consentiment de l'autor, situació que en els fets, col·locaria els gerents com a eventuals censors dels reporters"[51]. L'enduriment, deteriorament i precarització de les condicions de treball en aquesta indústria que va absorbint més i més mercats, modernitzant-los i creant altres nous per posar en funcionament les noves tecnologies, aquest procés correspon a la lògica repressiva inherent a l'imperialisme actual, en la que és impossible separar els interessos d'aquestes grans indústries amb els interessos militars dels Estats, especialment del ianqui[52].

P. Rimbart ha escrit que: "Una investigació realitzada el 2006 per la Federació Internacional de Periodistes sobre els sindicats de trenta-vuit països va concloure que "l'ocupació en els mitjans de comunicació es precaritzà, es va tornar més insegura, més pesada (...) En el món sencer, hi ha una tendència a la privatització dels mitjans de comunicació de l'Estat; els periodistes experimentats són reemplaçats per joves acabats d'entrar, sovint emprats per un temps determinat". Per a la majoria dels organismes consultats, "la inseguretat de l'ocupació produeix un periodisme timorat" i genera "la decadència del periodisme crític i d'investigació", mentre que "la concentració dels mitjans de comunicació i les pressions governamentals condueixen a un empobriment de la informació"[53]. Es tracta d'un procés repressor i autoritari a escala internacional en què se van retallant drets essencials, com el de "dir qualsevol cosa"[54] amb el pretext, entre altres, de la lluita contra el "terrorisme".

P. Bourdieu va recórrer a la personalitat de Miquel Àngel per mostrar la desaparició de la independència crítica del creador intel·lectual davant el poder disciplinador de la indústria político-mediàtica capitalista. Cada cop que es trobava el geni italià amb el papa Juli II, el que li encarregava el gruix de les seves obres, el que li pagava i defensava enfront de les enveges dels mediocres, és a dir, en termes burgesos actuals, el seu patró, Miquel Àngel s'assentava primer sense esperar que ho fes el papa Juli II, saltant-se a la torera l'estricta protocol que exigia que fora el papa el primer a assentar-se; com a efecte de la tenaç reafirmació del geni en el seu dret a assentar-se primer, Juli II es veia en la necessitat abalançar-se a la seva cadira en una carrera nerviosa per avançar-se a Miquel Àngel[55]. Ens imaginem, primer, els muts somriures sardònics dels assistents davant el ridícul del papa, i, segon, la

servil submissió dels "creadors" actuals davant el poder de la indústria que els ha subsumit en la seva producció mercantil.

La proposta del govern portuguès amunt vista en defensa de la patronal mediàtica i la submissió denunciada per P. Bourdieu, es comprèn més fàcilment quan analitzem amb una mica de detall el component intern dels grans monopolis de la manipulació massiva. Com a basc que sóc m'interessen molt especialment els casos espanyol i francès, i vaig a detenir-me en aquest segon: "El grup Socpresse, que edita 70 títols a França (entre ells *Le Figaro*, *L'Express*, *L'Expansion* i desenes de periòdics regionals) pertany a un fabricant d'armes: Serge Dassault. Junt amb Hachette, Arnaud Legardere, igualment industrial de l'armament, posseeix 47 revistes (*Elle*, *Parents*, *Première*...) i diversos diaris. Si a aquests mastodonts s'afegeixen *Le Monde-La Vie*, l'alemany Prisma (Bertelsmann) i el britànic Emap, tindrem els cinc líders que acaparen la meitat del volum de negocis de la premsa escrita a França. I per convèncer-nos encara més que vivim en una època formidablement moderna, el banquer Edouard de Rothschild ha aportat a *Libération* el 37% del seu capital"[56]. Aquí apareix al descobert la fusió entre els interessos militars i els periodístics, o sigui, la política operant en la seva essència pura mitjançant la integració en una mateixa fracció burgesa de branques productives aparentment tan oposades com són les de la producció de "cultura" i la producció de mort.

Però hi ha més, M. Bénilde va investigar les relacions entre el magnat Murdoch i aquesta fracció burgesa del capitalisme francès, preguntat: "Un periòdic econòmic i financer pot quedar entre les mans del primer grup econòmic i financer del país? La crida de vint-i-vuit societats de periodistes, que reclamen garantia legislativa a través d'una llei sobre les societats de redactors, no canvia en res aquesta eventualitat. Almenys de preveure en els estatuts un dret a veto sobre la designació del director -com ocorre a *Le Monde*- en el sistema mercantil capitalista un periòdic és un producte que es ven lliurement als interessos confessats (o ocults) del millor postor. L'adquisició de *Le Figaro* pel fabricant d'avions i senador de la UMP Serge Dassault, és revelador al respecte: l'abast de la intervenció política del propietari depèn totalment de la seva relació amb Nicolás Beytout, el molt sarkozysta director de la redacció. El milionari no va haver de convèncer-lo per obtenir l'alineament del diari darrere del candidat Sarkozy. A canvi, va rebre del nou govern mesures que redueixen els impostos a les successions i limiten al 50% dels guanys la suma de tots els impostos a pagar"[57], confirmant així els resultats d'una altra investigació anterior sobre aquest mateix personatge que demostrava la difusa línia que separa els seus negocis de les notícies que aquests produeixen[58]. Recordem que Murdoch ha contractat a l'ultradretà expresident espanyol Aznar per treballar en el seu 'staff' de consellers.

Dos investigadors nord-americans van analitzar críticament el procés de centralització i concentració d'indústries políticomediatiques a mitjans els 90, integrant en el seu estudi les resistències obreres i socials, és a dir, la lluita de classes, i van arribar a aquestes conclusions: "La tendència actual consisteix a atreure la totalitat del sector "ideològic" de la societat cap a l'òrbita del mercat. En el cas de l'educació i, en un menor grau, de les telecomunicacions, els treballadors i els grups de ciutadans són l'única resistència a la ràpida comercialització, però la tendència actual és molt clara cap al control per part del mercat, la qual cosa casa malament amb un sistema democràtic de comunicacions. La globalització i el poder creixent de les companyies multinacionals han fet que l'impediment de la centralització i de la concentració dels mitjans sigui més difícil. Les companyies centralitzadores responen que necessiten una major grandària i una integració vertical per a competir en el mercat global, i el poder polític que posseeixen, amb el suport de les forces de mercat (Wall Street adora aquestes fusions de centralització), han eliminat les barreres antitrusts que impedièn la concentració dels mitjans. Les forces polítiques nord-americanes que s'oposaven a les recents

fusions de Westinghouse i CBS, Disney i Capital Cities/ABC, i Time Warner i Turner van ser mínimes. En suma, la finalitat de la descentralització dels mitjans és avui políticament utòpica als països desenvolupats; en aquesta cruïlla històrica, resulta summament difícil contenir qualsevol centralització addicional"[59].

Per la seva banda, W. Blum cita només alguns exemples sobre l'estreta fusió político-repressiva entre l'Estat capitalista, les grans indústries político-mediàtiques i els interessos generals d'altres empreses capitalistes: "La NBC va cancel·lar l'aparició d'un activista nuclear perquè va criticar la General Electric, que és propietària de l'estació. Altres activistes nuclears o autors, o opositors a les despeses militars no són benvinguts en la CBS perquè aquesta pertany a Westinghouse; altres troben les portes tancades en l'ABC perquè han tractat al conglomerat de Disney sense reverència; el mateix amb la CNN, que pertany al pop AOLTime-Warner. Al mateix temps, els anunciants influeixen sobre el contingut de les històries que constitueixen notícia. (Com la famosa frase de A. J. Liebling: "Si vostè vol llibertat de premsa, vostè ha de ser amo d'una)"[60]. Però no pensem que les coses canvien totalment en l'Estat espanyol, en el sentit que hi ha autèntica "llibertat de premsa". Pascual Serrno porta molt temps demostrant com funciona realment la indústria político-mediàtica en aquest Estat, que es caracteritza per realitzar un autèntic "joc brut" contra totes les llibertats i drets[61].

Molt recentment[62], un sector dels anomenats "intel·lectuals" han plantejat una reflexió i una crida d'alarma sobre la penetració de l'anglès en la vida socioeconòmica, cultural, política, artística i quotidiana de la Unió Europea, qualificant-la com l'autèntica "llengua franca" al continent. Es tracta d'un procés expansiu ja denunciat amb molta antelació per les forces revolucionàries de molts pobles indefensos, i que segueix la lògica ja antiga de defensa de les cultures nacionals aixafades per les dels Estats explotadors més poderosos. L'anglès és certament la "llengua franca" de l'imperialisme en la seva expressió més dominant, mentre que altres llengües, com el castellà sobretot, i el francès, són les llengües imposades per altres imperialismes menors. G. Yúdice, per citar un sol exemple de denúncia revolucionària contra l'imperialisme sociocultural, ha estudiat al detall aquest problema a les Amèriques, i una de les seves conclusions que més ens acosten a la denúncia dels intel·lectuals europeus és la seva molt fundada advertència de què fins i tot una potència emergent del nivell de Brasil[63] està indefensa davant l'avanç de la cultura imperialista.

Una de les constants essencials de la indústria político-mediàtica és el menyspreu que tenen els seus directius cap a la capacitat crítica i de pensament lliure i independent de les classes explotades. Creuen que som borrecs disposats a empassar-nos absolutament tota la porqueria reaccionària que produeix massivament la seva indústria, convenientment embolicada en una demagògia pseudodemocràtica que en els fons oculta una concepció sàviament manipuladora. Llegim aquestes paraules: "La societat democràtica clàssica es recolza en un model d'interlocució assentat en el lliure albir dels interlocutors. En ella, el processament del missatge està mediatitzat per la racionalitat d'allò social, assumida i exercida per l'individu. Les democràcies contemporànies, en canvi, es recolzen en un nou tipus de subjecte la massa que planteja condicions d'interlocució completament distintes. A la comunicació de masses no li és possible recolzar-se en l'exercici d'aquella raó cívica per part dels interlocutors; emissors i receptors estan obligats per igual a apel·lar a ressorts més directes, més immediats o, si es vol, mitjançats per processos més veloços que el raciocini. La persuasió de masses es recolza en l'imaginari en tant alternativa a l'intangible; el seu barem no és la veracitat, sinó la versemblança; no treballa sobre conviccions, sinó sobre creences"[64]. L'autor prossegueix explicant com ha de simultanejar-se per part dels mitjans "democràtics" les dosis de veracitat i convicció amb les de versemblança i creences.

Aquest menyspreu neix bàsicament de dues raons: una, la creença de la superioritat absoluta dels qui realitzen el "treball intel·lectual" sobre els qui realitzen el "treball manual", creença que en la cultura eurocèntrica es va assentar definitivament des del triomf de la contrarevolució idealista en la Grècia postsocràtica i platònica; i una altra, relacionada amb l'anterior però que ha adquirit empremta pròpia, és la reducció de la "massa ignorant i inculta" a simples consumidors passius de les mercaderies de la indústria mediàtica, receptors crèduls i emocionalment manipulables, com hem vist amunt i tornarem a veure en estudiar les doctrines de contrainsurgència i la funció decisiva que en elles té la indústria político-mediàtica. D'altra banda, aquest menyspreu ajuda a explicar, a més d'altres raons, el que la premsa no dubti a repetir-se, a anul·lar tota creativitat original i enriquidora perquè no té necessitat vital per crear quelcom qualitativament nou per a un mercat que menysprea, excepte en molt comptats nínxols de consumidors selectes, cultes i burgesos. Centrant-nos novament en l'Estat francès, P. Bourdieu ja va denunciar que: "Si les tres revistes franceses (*L'Express*, *Le Point* i *Le Nouvel Observateur*) tendeixen a ser intercanviables, és que estan sotmeses si fa no fa a les mateixes coaccions, als mateixos sondejors, als mateixos anunciants; que els seus periodistes passen d'unes a altres, que es roben temes o portades"[65]. Podem i hem de dir exactament el mateix respecte a la premsa espanyola, com ja va demostrar R. Zallo en el seu moment[66].

Com va explicar el 1997 Robert McChesney: "Estem bombardejats d'informacions, però mirant-les de prop, la major part responen a la mateixa gramàtica, als mateixos punts de vista, a les mateixes fonts, i tot evoluciona al voltant d'institucions i temes que la majoria dels telespectadors admeten no comprendre, segons totes les enquestes"[67]. Alguns investigadors sostenen que "Vertadera màquina per crear la mediocritat, aquest sistema de comunicació muntat com una bombolla, en el que jutges i parts es feliciten mútuament entre bastidors i parlen gairebé tot el temps per no dir res, condueix a resultats espectaculars", entre els que destaquen la fabricació de "pensaments simplistes" i del "pensament mediocre"[68]. La indústria político-mediàtica creu que la "massa" pot ser manipulada al seu gust, per al que desenvolupa diverses disciplines d'estudi i màrqueting en les que no podem estendre'ns ara. Un dels descobriments que va obtenir amb aquestes investigacions i que va facilitar la rapidesa del procés de producció de tècniques manipuladores va ser descobrir que "la comunicació es pot fer i, de fet, es fa amb tots i cadascun dels òrgans de la sensibilitat"[69]. La indústria de la manipulació, especialment l'audiovisual, va comprendre immediatament els beneficis que podia obtenir i es va llançar a crear programes que un investigador defineix així: "Sang, dolor, plors, histèries col·lectives, desastres, accidents, tot serveix als efectes "dramàtics" per despertar la sensibilitat del telespectador, ajudat per una estètica televisiva que privilegia la crispació espasmòdica, els plans que van i vénen en pulsacions nervioses, els enquadraments desestructurats i un ritme permanentment trepidant"[70].

Però a més d'explotar i despertar l'inacabable jaciment de la sensibilitat, la indústria de la manipulació fabrica altres noves "sensibilitats" disfressades de "llibertat": "Aquesta destrucció progressiva de la solidaritat social –un dels instruments i efecte del qual és el triomf de la ideologia meritocràtica condueix a una visió del món psicologitzada i despolititzada que permet fer creure que la identitat personal no depèn de les relacions socials, que cadascú pot elegir lliurement la forma de vida que més li agradi, ja que tot és qüestió d'estil, gust, estètica i cosmètica. El mite consumista de la pròpia imatge consistiria doncs que ser un mateix rau en no estar subjecte a imperatius, compromisos i condicionaments socials, sinó a ser capaç de representar múltiples papers, a elegir identitats il·limitades"[71]. Durant el consum de la pròpia imatge: "es perd la consciència de l'autopossessió, es cosifica el jo individual dipositant-lo en el cos físic, per a continuació externalitzar-lo, fer-lo públic, sotmetre'l a tot tipus de

limitacions i exigències. El cos és utilitzat com a possessió, de la mateixa manera que ho és el vestit, la simbiosi cos-vestit-imatge és oferta davant la societat esperant que "caigui" bé, ser acceptats, desitjats, compresos. Es tracta de posar en el mercat de compravenda la imatge de nosaltres mateixos. El cos i, de la seva mà, l'individu, entra així al mercat, es comercialitza, i es fa part del mateix mercat. És lògic llavors que el venedor i el comprador es confonguin en la mateixa persona"[72].

Posar-nos nosaltres mateixos en venda a nosaltres mateixos en el mercat de la imatge ens exigeix acceptar la dictadura absoluta d'aquest mercat sobre la nostra identitat, de manera que, en un primer moment, construïm la nostra imatge segons els dissenys d'aquest mercat i, després, simplement ens limitem a portar la imatge de nosaltres que ha construït la indústria de la imatge, és a dir, la indústria dels mitjans. Així es tanca el cercle. De la mateixa forma que, per exemple, al principi el comprador d'un cotxe pot cercar el model que a ell li agrada, tenint en compte les seves disponibilitats econòmiques, en realitat el que ocorre és que durant tot el procés està sent teledirigit subconscientment o inconscientment cap a una gamma molt limitada de models, gamma elaborada per la indústria segons criteris prèviament dissenyats. Els especialistes burgesos coneixen aquesta lògica de la dependència alienada i fetitxitzada, i d'aquí el seu profund menyspreu cap a la "massa". No obstant, en contra d'allò que s'ha afirmat, aquest poder de manipulació i de creació de sensibilitats artificials, fugaços i volàtils, té uns límits que després estudiarem, limitis davant els que la burgesia només pot enfrontar les doctrines de contrainsurgència i de contrarevolució.

Ara hem de bussejar fins a descobrir la raó de fons que cohesiona tota aquesta aparent selva de motius aïllats uns dels altres. En última instància, allò que regeix el funcionament d'aquesta indústria no és una altra cosa que la taxa de benefici obtinguda, la reproducció ampliada del capital invertit en ella, la valoració del capital, en suma. R. Zallo ha estudiat com també en aquest tema crucial interactuen diverses formes de valoració per l'especificitat d'aquesta indústria, però al final sintetitza totes elles d'aquesta manera: "En tot cas, aquestes combinacions en la valoració, aquests encontres d'unes indústries que competeixen i es complementen en un mateix espai, cultural, informatiu i comunicatiu, s'estan realitzant sobre la base de l'ampliació de les ofertes de productes -més dubtós és si hi ha una real nova oferta de continguts- i de l'obertura de nous espais de valoració (l'àmbit local, nous mercats segmentats per gustos, edats, interessos, l'àmbit internacional, la diversificació i la individualització dels consums culturals) que pressionen sobre el consum domèstic"[73]. Un cop posada en clar la centralitat de la valoració del capital en aquesta indústria, l'autor a qui ara recorrem, s'endinsa en l'altre component decisiu, en allò polític i especialment en la seva forma estatal d'expressió, mostrant les seves connexions amb la valoració del capital dedicat a aquesta indústria, estudiant la desestructuració cultural basca[74] en una anàlisi certament fluixa en la que no podem estendre'ns ara.

Un cop vist a grans traços com i per què funciona la indústria político-mediàtica, podem comprendre l'abast veritablement inhumà de la privatització burgesa de la creativitat col·lectiva, és a dir, de la imposició de la propietat intel·lectual. Té tota la raó Lillian Álvarez quan afirma que: "El règim de propietat intel·lectual és actualment instrument de dominació i via d'enriquiment dels titulars que ostenten aquests drets. Amb l'empara legal dels acords de lliure comerç i els seus ferris mecanismes d'observança, el sistema reafirma els desequilibris que es generen en el mercat i atenta obertament contra la difusió i conservació de la diversitat de les cultures"[75]. La indústria político-mediàtica recorre sense miraments a la intervenció dels "ferris mecanismes" imperialistes per assegurar-se la propietat intel·lectual, per vendre les seves mercaderies en tot el planeta, per impedir que fructifiquin els projectes de molts pobles per recuperar la seva independència

sociocultural i política, la seva capacitat de crear col·lectivament i intercanviar les seves creacions amb d'altres pobles. De la mateixa manera en què qualsevol indústria capitalista pressiona als poders imperialistes per obrir els mercats exteriors, per impedir les polítiques independents dels pobles, a fi d'asfixiar-los amb els seus productes subvencionats, de la mateixa manera, la indústria mediàtica cerca apropiar-se en règim de privacitat burgesa de les capacitats intel·lectuals de la humanitat per revertir-les en la seva producció mercantil després d'anul·lar el seu valor d'ús.

I més endavant: "Els suposats defensors dels drets d'autor ho redueixen tot a la seva expressió econòmica, com si l'únic que interessés als creadors foren els diners. Els interessos més legítims de l'autor comprenen també la necessitat que la seva obra es comparteixi i difongui, de dialogar amb altres autors i amb els seus receptors, al reconeixement de la seva comunitat i en formar part del seu patrimoni. A l'exercici de tots aquests drets, la biblioteca, a la que les persones poden accedir de forma gratuïta, brinda una contribució irremplaçable. Avui en dia pot afirmar-se que assistim a la mort, o almenys a l'agonia, del domini públic, quan se li privatitza a través dels diferents mecanismes ja vistos, o quan s'allarguen cada cop més els terminis en què les obres romanen sota el monopoli exclusiu dels seus titulars"[76]. Però el diàleg lliure amb autors lliures exigeix un context no dominat per l'imperialisme. Un exemple el tenim en l'ALCA en tant que instrument de destrucció imperialista, i l'oposat en l'ALBA en quant d'instrument d'alliberament antiimperialista. Ambdós s'enfronten al continent americà, però succeeix el mateix en tot el planeta, també a Euskal Herria.

Un cop que els pobles estan sotmesos a l'expropiació imperialista d'allò que els uneix a l'espècie humana, és a dir, de la seva capacitat creativa i crítica, arribats ja a aquesta realitat d'enfrontament, només resta l'opció de la lluita popular, obrera i social, per recuperar el que l'identifica en quant col·lectiu humà. Però, pel costat oposat, l'imperialisme reacciona activant al màxim tots els recursos explotadors inherents a la seva indústria político-mediàtica, és a dir, inserint-la en la seva estratègia contrainsurgent.

5. PREMSA, CONTRAINSURGÈNCIA I POR

Fins ara hem vist aparèixer i reaparèixer al llarg del text les relacions directes dels mitjans de premsa amb el poder establert i amb les accions d'aquest per assegurar la seva dominació, sobretot per enfortir i ampliar la propietat privada de les forces productives. Hem vist com tots els Estats disposaven d'instruments precisos per a realitzar aquesta tasca. Una de les tasques d'aquests aparells és la de la revisió crítica dels errors comesos i la de l'aprenentatge d'altres experiències. Ben és cert que va haver-hi èpoques en la història Europea, per limitar la nostra anàlisi, en les que les tàctiques de dominació i de exercici de la violència no van ser a penes sotmeses a examen, actuant basant-se en vells mètodes fins que amb el Renaixement es va tornar a rellegir als clàssics grecoromans, coincidint amb la recuperació de l'economia mercantil. En aquest sentit, Maquiavel té molt que aportar-nos, però seria llarg estendre'ns ara en les seves idees. Seguint un dels fils conductors de la nostra exposició anem a centrar-nos en dos especialistes que han tingut més repercussió directa en i contra Euskal Herria que Maquiavel, ens referim a Napoleó i a Goebbels.

No sabem si Napoleó va estudiar a fons les característiques de La Gazette creada per Richelieu, però tot el seu procedir estava dirigit per criteris molt similars, segons hem constatat abans. Sigui com sigui sí que va estudiar minuciosament a Juli Cèsar, entre altres molts, i va comentar el següent sobre l'inapropiat de la seva ferocitat exterminadora: "No pot menys que abominar-se la conducta observada

per Cèsar amb el senat de Vannes. Aquests pobles no s'havien insurreccionat; havien entregat ostatges; havien fet promeses de mantenir-se al marge de tota contesa; però estaven en possessió de la seva llibertat i de tots els seus drets. Havien donat, certament, motius a Cèsar per fer-los la guerra, però no per a violar el dret de gents ni per abusar de la victòria de manera tan atroç. Aquesta conducta no era justa i menys encara política, perquè tals mitjans mai condueixen a res pràctic i només se aconseguix amb ells exasperar i insurreccionar als pobles. El càstig d'alguns caps és tot el que autoritzen la política i la justícia; el bon tracte als presoners és una de les regles importants que s'han d'observar"[77].

No deixa de sorprendre el concepte napoleònic de "llibertat" ja que els pobles gals estaven intimidats per la sort que esperava els ostatges entregats a Roma, i l'havien compromès a no sumar-se a les rebel·lions d'altres pobles gals, pobles de la seva mateixa cultura i identitat etno-nacional. Vol això dir que no tenien "tots els seus drets", el qual ens dóna una idea molt aproximada de la idea de Napoleó. Però el decisiu és que el emperador cors estava apuntant una idea de control polític i d'amenaça preventiva que hi ha resultat molt efectiva, però que ell mateix va incomplir amb els anys a causa del tracte brutal que els exèrcits imperials francesos donaven als pobles que "alliberaven". Va ser Napoleó el que va escriure que amb les baionetes es pot aconseguir tot, menys assentar-se sobre elles, i el intent de fer-ho va ser el que va accelerar la seva derrota. Encara així, per a la sort actual d'Euskal Herria, aquestes paraules del cors mostren la degeneració de les burgesies franceses i espanyoles cap a un retrocés en totes les qüestions democràtico-burgeses, sobretot en el tracte donat a les presoneres i presoners bascos ja que estan negant directament el principi napoleònic segons el qual "el bon tracte als presoners és una de les regles importants que s'han d'observar", mentre que han portat a la màxima duresa, sobre la espanyola, l'enduriment en "el càstig a alguns caps". De fet, l'advertència napoleònica que "tals mitjans mai condueixen a res pràctic i només s'aconsegueix amb ells exasperar i insurreccionar als pobles", es va tornar contra ell mateix fins i tot en Euskal Herria, on una part important de la població el va rebre sense majors problemes fins que els abusos del seu exèrcit el van predisposar en contra seu.

Exactament el mateix hem de dir respecte als ensenyaments que van extreure de Goebbels ambdues potències. G. Regan ha estudiat com els nazis, especialment Goebbels, van analitzar al detall els errors comesos per l'Estat alemany en tot allò que s'ha relacionat amb la propaganda durant la guerra mundial de 1914-18, així com els encerts de les potències enemigues. I basant-se en les opinions de H. Trevor-Roper respecte d'això, afirma: "La campanya propagandística alemanya va resultar ser un error catastròfic, una lliçó de com alienar la opinió neutral. Resulta interessant comprovar que el propagandista mestre de la segona guerra mundial, Joseph Goebbels, en resumir la seva filosofia general, mostra tant que va aprendre de la fallada dels seus antecessors de 1914: "El principi fonamental de tota propaganda va declarar, era la repetició d'arguments eficaços"; però aquests arguments no havien de ser massa refinats, haguda conta que no es pretenia convèncer als intel·lectuals. De fet, els intel·lectuals mai haguessin estat convertits i de qualsevol mode acaben acceptant al més fort; "cal dirigir-se per tant a l'home del carrer". Per consegüent, els arguments han de ser toscos, clars i vigorosos, apel·lar als instints i emocions, no a l'intel·lecte. La veritat no importa en absolut i està totalment subordinada a la tàctica i la psicologia, però les mentides convenients...sempre han de resultar creïbles. De acord amb aquestes directrius generals, es donaran instruccions precises. L'odi i el menyspreu han de dirigir-se a individus concrets..."[78]

El nazisme va ocupar militarment durant quatre anys la part nord o continental d'Euskal Herria, de 1941 a 1944, aconseguint que en ella sorgissin eficaces organitzacions clandestines armades. El franquisme va ocupar militarment la part

sud o peninsular d'Euskal Herria oficialment durant 48 anys, de 1936 a 1978, aconseguint el sorgiment d'ETA. Les idees de Goebbels van ser aplicades estrictament en ambdós casos, però continuen sent aplicades de forma solapada i indivisible des de llavors fins ara com, per posar un sol exemple, la última frase sobre que l'odi i el menyspreu han d'individualitzar-se: recordem al consigna massificada pel PP de "No a ETA, sí als bascos", encara que en la pràctica era No a tot el basc, com succeïa durant en nazisme respecte a tota persona i poble que no col·laborés incondicionalment amb Alemanya. La sort correguda pels pocs intel·lectuals espanyols i d'altres nacions que es van creure aquestes consignes a la fi dels 90, i que incautament van ser a actuar en algun míting político-musical organitzat pel nacionalisme espanyol, sent esbroncats i insultats pel públic, així ho confirma. Podem posar molts exemples respecte d'això, i per moure'ns en el pla de la més àmplia crítica citarem el tracte donat pel Parlament espanyol a les propostes majoritàries dels parlaments català i basc de reforma dels seus corresponents estatuts sempre dins la constitució monàrquica.

Una altra de les lliçons de Goebbels va ser la de justificar amb una lògica perfecta en aparença la pràctica nazi de la repressió aleatòria, és a dir, la generalització d'un clima d'angoixa i de por, d'ansietat social massiva, que sorgia del fet que ningú sabia a ciència certa on, quan i amb quina intensitat copejaria la repressió policial en qualsevol de les seves formes, la qual cosa forçava molta gent a mirar al Führer com a garant i salvador en aquesta angoixa permanent. Doncs bé, com ha afirmat D. Rushkoff en estudiar els mecanismes de coerció i d'obediència en la societat i en les sectes, grups i col·lectius: "La CIA recomana utilitzar les recompenses i els càstigs a l'atzar, de forma il·lògica, perquè els subjectes tornin a un estat de dependència infantil. D'aquesta manera, el confós adepte acaba experimentant un estat de regressió i transfereix l'autoritat paterna al líder. Per aquesta raó, molts líders insisteixen a ser anomenats pare o mare"[79]rò aquesta producció de por social no es limita a espais concrets i relativament reduïts, sinó que cerca plasmar-se en tota la societat seguint un model ja activat en el màrqueting de vendes i en el disseny dels grans hipermercats de venda: l'aplicació de la "coerció passiva" estudiada al detall per especialistes que van arribar a la conclusió que "el truc consisteix en crear la sensació que no existeix ni fa falta cap alternativa. L'atmosfera coercitiva definitiva és aquella que no s'assembla a una atmosfera perquè recrea un món sencer: el món real"[80] hi hi ha dubte que aquesta era l'atmosfera dominant en l'Alemanya nazi, en gairebé tots els països per ella ocupats i l'atmosfera que Goebbels va legitimar amb la seva propaganda.

Són moltes i molts els investigadors que afirmen que: "Com apunta Young, el secret de apel·lar a la por de l'individu és fer-li veure que certes necessitats bàsiques no estan cobertes o estan amenaçades, de manera que accepti la solució a les seves ansietats, que òbviament és la que afavoreix el propagandista"[81] és endavant: "Aquesta és una de les estratègies clàssiques de la propaganda de guerra: l'exaltació o invenció de crims del bàndol enemic a fi de desprestigiar-lo i/o fomentar l'odi cap a ell"[82]. Sobre la por induïda, creat artificial i programadament per l'Estat, convé tornar al llibre ja citat de E. González Duro: "Els efectes del debilitament de la seguretat, la certesa i la protecció són notablement similars, i mai resulta clar si la por generalitzada deriva d'una insuficient seguretat, de l'absència de certesa o de la desprotecció. L'angoixa és inespecífica i la por resultant pot atribuir-se a causes errònies i realitzar accions inútils per resoldre el problema de fons. S'estén a l'agressivitat, i se cerquen bocs expiatoris, perquè la desconfiança és corrosiva i la identitat del jo transitòria, canviant. La vida insegura se viu entre gent insegura i solitària, perquè, com va dir Margaret Thatcher, la societat no existeix. L'única certesa és l'espera de majors incerteses, de les que ningú està protegit"[83].

I més endavant: "La producció del "por oficial" era i és-la clau de l'eficiència del poder. El poder terrenal no venia i ve al rescat d'éssers humans preses de la por, però feia i fa tot el possible per convèncer als seus súbdits que sí ho fa. Perquè el poder es congraciés i guanyés la seva lleialtat en ser dur amb el que aquells temien, primer devia produir el "capital de la por". Perquè el poder duri, cal fer als éssers humans vulnerables, insegurs i temorosos, i mantenir-los en la dita situació (...) Tornar a la gent insegura i submissa va ser la tasca que més ocupats va tenir a les CIA i al FBI després dels atemptats de 2001. Advertien als nord-americans d'imminents atacs contra la seva seguretat, al mateix temps que els instaven a denunciar qualsevol sospitós de ser un terrorista infiltrat, especialment si era un refugiament islamista"[84]. És inqüestionable que la producció social de por massiva està facilitada per la construcció d'un espai urbà sotmès a tots els controls possibles llocs a disposició per les noves tecnologies. P. Virilio ha analitzat com la vídeo-vigilància omnipresent que infecta les nostres vides està potenciant la "delació generalitzada"[85].

Resulta significatiu el que el Pla ZEN recomanés el següent: "Provocar més menyspreu que por". No deia que no calia provocar por, sinó que a més de la creació de por calia provocar encara més menyspreu. Es tracta d'un afegit molt significatiu que ens remet directament al ja vist sobre la destrucció de la solidaritat comunitària del poble basc. Una constant en l'història del PSOE és el menyspreu al basc, a la nostra cultura i llengua. El PSOE és hereu directe de la pretesa superioritat que s'atribuïa així mateix el socialisme lasalleà, i que va penetrar amb força en el socialisme espanyol. Sobren les declaracions xovinistes i racistes contra el basc en la premsa del PSOE fins als anys 70 del segle XX, quan per diverses raons va haver d'ocultar les seves permanents creences al respecte. Però en el Pla ZEN reapareixen en els fons: parlar de "solidaritat comunitària" com quelcom enfrontat a la "societat civil" és oposar allò que s'ha retardat amb el modern, el tribal amb el que civilitza. Recordem que l'actual dreta intel·lectual imperialista espanyola, va sorgir del PSOE dels anys 80, i que aquesta dreta imperialista espanyola continua menyspreant ostensiblement com arcaica i primitiva a la identitat basca. "Provocar el menyspreu" vol dir, des d'aquests paràmetres, reactivar el menyspreu al comunitari, a la solidaritat basca, a les seves raons i reivindicacions, etc. El PSOE dona una passa més: no rebutja la por sinó que el reforça amb el menyspreu.

Ja que parlem de la delació generalitzada hem de recordar una altra de les aportacions més actuals de Goebbels, que no és sinó una millora d'experiències anteriors, consistia en el paper clau de la burocràcia estatal en el desenvolupament i aplicació de les doctrines repressives, evitant en la mesura que es puga cedir responsabilitats a persones que no fossin "de la casa", que no estiguessin conscientment integrats en l'aparell nazi fins a les seves últimes conseqüències. Coneixem de sobra les connexions entre les policies de Vichy i espanyoles amb la Gestap i les SS. Més tard, l'historiador J. Keegan defineix com "acadèmics integrats en les institucions directrius de la política dels governs occidentals"[86], als grups de experts en contrainsurgència, en planificació políticomilitar estratègica, etc., que se van inserir en els Estats imperialistes; Estats que no van dubtar a integrar en els seus serveis secrets a antics nazis. Els aparells estatals de planificació repressiva preferien i prefereixen, seguint Goebbels, lligar en curt als seus membres per controlar i augmentar la seva efectivitat. Les recents experiències collides pels EUA a Iraq i altres països atacats en deixar molta llibertat a empreses "privades"[87] en les tasques repressives "privades" en el sentit que mantenen fortes connexions internes amb les forces d'ocupació oficials, està actualitzant la vàlua del criteri nazi i d'altres Estats burgesos, però ocorre que els EUA no tenen suficients diners públics com per costejar totes les despeses repressives, per la qual cosa necessiten recórrer al mètode del mercenariat ja empleat anteriorment pel colonialisme europeu.

Ubicant-nos en l'Estat espanyol, Pepe Rel ha confirmat que: "Una de les conclusions més evidents d'un exhaustiu repàs a les hemeroteques és la que no hi ha periodistes de Interior, sinó elements d'Interior que fan periodisme"[88]. Ara bé, això no nega el que alguns periodistes puguin mantenir relacions amb Interior, com el mateix Pepe Rel afirma que succeeix en periòdics tan influent com *El País*[89]. De la mateixa manera que altres puguin mantenir relacions amb l'Ambaixada nord-americana a Madrid[90]. No té sentit entrar ara a elucubrar sobre les possibles relacions operatives entre aquests diversos nivells de col·laboració entre diferents estaments professionals, ministeris i ambaixades. El ben cert és que, segons aquest investigador, "les directrius informatives sorgides des d'Interior van tenir sempre gran predicament i puntual acatament en els mitjans de comunicació"[91]. De totes formes, recordem que W. Colby, exdirector de la CIA, va declarar tranquil·lament que: "La CIA controla a tots els que tenen certa importància en els principals mitjans de comunicació"[92].

També ens interessa recordar quelcom decisiu per entendre no sols el desenvolupament de les relacions entre la indústria político-mediàtica i els aparells experts en contrainsurgència, sinó també el procés d'elaboració de la teoria en si mateixa, és a dir, del paradigma repressiu, dels seus conceptes i normes de valoració i interpretació, i d'elaboració de les seves estratègies i tàctiques. En aquest sentit clau recorrem a W. Blum quan cita les paraules del historiador Christopher Simpson en el seu estudi *Ciència de la Coerció*: "Les agències militars, d'intel·ligència i de propaganda com el Departament de Defensa i l'Agència Central d'Intel·ligència, van ajudar a finançar substancialment totes les investigacions de la generació posterior a la Segona Guerra Mundial en tècniques de persuasió, mesurament de opinions, interrogatori, mobilització militar i política, propagació ideològica, i altres qüestions relacionades". I W. Blum continua informant que el 1999 l'administració Clinton va anunciar que estava formant un nou grup d'Informació Pública Internacional "per influir sobre les audiències estrangeres"[93].

Per comprendre en el seu just abast les implicacions d'aquestes paraules tenim l'exemple de la tristament "Escola de les Amèriques" creada el 1946, traslladada de lloc el 1984, quan va ser tret de Panamà i canviada de nom el 2001 després de conèixer-se moltes dades sobre la seva responsabilitat directa en cops d'estat, en desenes de milers de desaparicions i assassinats, en inenarrables detencions i tortures, en campanyes de guerra psicològica i de violència reaccionària de tota índole, etc. Es calculen que ha format en les successives doctrines de contrainsurgència a més de 60.000 militars, policies i agents de res menys que 23 països. El que ens interessa d'aquest exemple, que no és l'únic, és la triple lliçó consistent en, primer, que aplicava el pensament elaborat per investigacions com les referides en la citació precedents; segon, tenia una directa relació amb les indústries politicomediàtiques d'aquests i altres països i, tercer, responien a una visió mundial de l'imperialisme yanqui, que no sols a una estrictament llatinoamericana. Però al final de l'anàlisi minuciosa de totes les variants, diferències i matisos que apareixen a la superfície de les pràctiques geoestratègiques de l'imperialisme, en el nostre cas del nord-americà exemplificat en la "Escola de les Amèriques", la qual cosa descobrim no és una altra cosa que: "Com resulta descaradament patent, un cop més, aquest és el vertader sentit dels conceptes geoestratègics: sempre tenen una finalitat principal socioeconòmica i només secundàriament militar, política o ideològica"[94].

En els fons, és la mateixa lògica explotadora la que impulsa a la contrainsurgència en qualsevol punt del planeta on actui, sigui en les Amèriques, a Àfrica, Oceania, Mitjà Orient o Euskal Herria. L'exemple de les brutalitats comeses pels alumnes de l'Escola de les Amèriques ens serveix exactament igual per a les barbaritats repressives comeses per l'imperialisme britànic o els nazis, per a les que ara està

cometent Israel contra el poble palestí, o per als GAL desenvolupats i aplicats per l'Estat espanyol durant els governs del PSOE amb el suport de l'Estat francès, etc. Les limitacions de les tesi que pretenen fixar les "regles absolutes, naturals i objectives" que serveixen per igual a explotadors i explotats, xoquen amb el fet cert i incontrovertible ressenyat per M. Walzer, que "El punt decisiu consisteix en el fet que hi ha regles per a la guerra, però no hi ha regles per al robatori (ni per a la violació ni per a l'assassinat)"[95], i nosaltres afegim: ni per a la tortura, ni per a les presons d'extermini psicològic i físic, ni per a les represàlies contra les famílies i amistats de les persones detingudes, és a dir, per a cap de les tàctiques i mesures imprescindibles per assegurar l'augment dels beneficis obtinguts pel "robatori", és a dir, per l'explotació de les classes, dels pobles i de les dones.

Com sostenen diversos autors a qui ja hem recorregut el: "engany permanent sobre la marxa del món no podria perdurar sense un sistema d'informació tancat i servil, que gira en sentit únic dins una bombolla. La primera tasca d'aquest sistema serà la de garantir un mínim de credibilitat sota pena de ser identificat per la població com allò en el que s'ha convertit, o sempre ha estat, a saber un simple instrument de propaganda. Diverses condicions necessiten per a això. En primer lloc, garantir certa diversitat en els títols de premsa, la qual serà confosa amb l'expressió de pluralisme. En segon, alimentar el mite d'una premsa lliure que seria independent dels interessos econòmics i polítics dels seus propietaris. En tercerament i finalment, prevenir-se de tota crítica instaurant idees enunciades com a veritats divines"[96].

Semblant sistema d'informació servil té com un dels seus objectius prioritaris normalitzar i estendre la sensació de por social paralitzant que està volent implantar l'Estat espanyol amb el suport dels col·laboracionistes. Des que la suposada "transició democràtica" va fallar estrepitosament en Hego Euskal Herria, ha estat una obsessió espanyola acovardir i intimidar per tots els mitjans a la població basca. Per comprendre més com calment els seus objectius hem de passar al següent apartat.

6. CONTRAINSURGÈNCIA, POBLE I PRESÓ

La primera cosa que hem de fer abans d'introduir-nos en el tema de la guerra psicològica, de la contrainsurgència político-militar i de la manipulació informativa, és donar una definició vàlida. F. Sierra Caballero ha fet decisives aportacions al tema que tractem, algunes de les quals utilitzarem aquí. Comencem per aquesta definició imprescindible per entendre tot el que segueix: "La guerra de baixa intensitat es definirà aquí com l'art i la ciència de utilització del poder polític, econòmic, psicològic i militar d'un govern, incloent a la policia i a les forces internes de seguretat, per evitar o vèncer a la insurgència, més enllà o per sobre de l'oposició política i de l'opinió pública nacional i internacional"[97]. I després: "Si la guerra de baixa intensitat es caracteritza per ser d'alguna manera una forma renovada de guerra bruta encoberta que es destaca per romandre oculta a l'opinió pública, és necessari igualment destacar la natura d'aquesta doctrina contrainsurgent com una estratègia de guerra prolongada això és, la doctrina de la guerra de baixa intensitat ve sent, en realitat, una guerra total i permanent, en la que s'empren tot tipus de mitjans psicològics i de persuasió per a la derrota político-militar de les tropes i exèrcits insurgents. En altres paraules, la guerra de baixa intensitat pot considerar-se una variant militar d'intervenció política basada en la propaganda i la guerra psicològica. És més encara, la guerra i la propaganda són aquí una i la mateixa cosa. Perquè la guerra psicològica constitueix actualment el factor político-militar decisiu per a la victòria en l'estratègia de guerra de baixa intensitat. En ella s'integren nombroses activitats de tipus militar, polític, ideològic, cultural i informatiu"[98].

A partir d'aquesta definició podem començar estudiant el paper de la manipulació de masses com a requisit imprescindible per garantir l'efectivitat de la propaganda política i de la guerra psicològica. Ens convé llegir en aquest sentit a María Victòria Reyzábal:

"Els recursos de la propaganda són tan diversos que resultaria impossible fer una sistematització exhaustiva. F. MUNNE (1980, 159) va suggerir els següents principis bàsics:

Regla de la simplificació. Exigeix reduir la informació al mínim. Els lemes polítics i, en general, els eslògans constitueixen un bon exemple.

Regla de l'exageració. Implica oferir únicament els continguts favorables a l'emissor, emfatitzant-los al màxim.

Regla de l'orquestració. S'ha de repetir una vegada i una altra la idea central, variant-la d'acord amb les característiques del medi i de l'audiència.

Regla de contagi. Per crear unanimitat es recorre a idees comunes (l'amistat, la solidaritat...), al testimoni de persones amb prestigi o populars o a expressions massives que afavoreixin la impressió d'unitat.

Després, la investigadora continua analitzant l'especificitat de la propaganda:

a) **Ús d'estereotips.** Consisteix en «tipificar» a la gent o qualsevol aspecte de la realitat mitjançant paraules o expressions generalitzadores, creant una impressió que, a la llarga, resulta gairebé impermeable a les dades que aporta l'experiència directa. Així, la percepció d'«els negres», «els capitalistes», «els bascos», etc., i la reacció davant ells no s'expliquen per les seves característiques com a individus, sinó en funció de certs judicis preconcebuts i generalitzadors.

b) **Substitució d'uns noms per altres amb forta connotació emocional.** En moltes ocasions, el propagandista recorre a termes amb forta connotació emocional. Així, en lloc de «comunista» es parla de «roig», o de «fatxa» per referir-se a algú amb idees conservadores...

c) **Selecció d'informació.** Com es va assenyalar anteriorment, la censura és l'exemple més extrem, encara que hi ha formes de selecció molt més subtils,

d) **Mentida.** La propaganda, en la mesura que ofereix només determinats aspectes de la realitat favorables als objectius del seu emissor, implica gairebé invariablement la distorsió de la informació, deformació que a vegades es converteix en engany descarat. La matèria i els mecanismes de les mentides propagandístiques resulten variats i subtils.

e) **Repetició.** La reiteració constant de certes qüestions constitueix un factor decisiu perquè un determinat missatge sigui assimilat pel públic, fins i tot quan es tracta de frases sense cap contingut important. Per evitar el fàstic i la pèrdua d'interès del públic que aquesta tècnica pot comportar, s'ha de diversificar el mitjà o l'«embolcall» de les idees repetides. El que es denomina «orquestració d'un tema» (DOMENACH, J. M.: 1963, 65-71) consisteix en la reproducció del mateix a través de tots els mitjans propagandístics possibles, mitjançant les variacions formals que resultin més adequades per als diversos públics.

f) **Simplificació de la informació.** El propagandista prescindeix de qualsevol argumentació racional, substituint-la per afirmacions rotundes a favor de la seva tesi, eliminant la possibilitat que hi hagi dubtes, qüestionaments o alternatives enfront del que ell defensa. Per aconseguir aquesta rotunditat, simplifica al màxim la informació que aporta, presentant-la mitjançant concrecions extremadament condensades i concloents: manifestos, professions de fe, declaracions, catecismes..., encara que sens dubte els exemples més paradigmàtics són les consignes, els eslògans i en general els símbols de diversa natura (icònics: com banderes o insígnies; gestuals: com les salutacions; musicals: com els himnes, etc.).

g) **Assenyalar l'enemic.** Les acusacions i la designació d'adversaris (fins i tot encara que no existeixin en realitat) constitueixen l'altre component essencial de qualsevol missatge propagandístic. Aquesta maniobra té notables conseqüències psicològiques: afavoreix la cohesió grupal, estimula l'instint d'autodefensa junt amb les emocions associades a ell, actuant com a potent estímul catàrtic, mobilitzador i «purificador» de nombroses frustracions que es canalitzen a través de l'agressivitat cap a aquest enemic extern.

h) **Al·lusió a l'autoritat.** Ja ens hem referit anteriorment a la poderosa influència que exerceix la visió de certes figures a què el públic atorga la seva confiança incondicional per raons heterogènies. La referència a tals personatges pot substituir i tenir tant o major efecte que qualsevol prova, demostració o argumentació" [99].

Els investigadors C. Masover i Jessica Retis [100] han resumit d'aquesta manera els diversos recursos que empra simultàniament la propaganda oficial:

1. **Nominació.** Consisteix a qualificar una idea, una situació, un líder, un oponent, amb un qualificatiu poderós emocionalment, positiu o negatiu, segons les intencions. Així, els polítics conservadors són reaccionaris segons els seus adversaris, que al seu torn poden ser titllats en el context dels noranta de rojos. Les modes sociopolítiques de cada moment van dictant quines són les etiquetes bones i les dolentes.

2. **La generalitat brillant.** És l'ús de l'estereotip com a instrument per a la desqualificació. Si en la nominació la relació entre el qualificatiu i l'objecte era arbitrària, amb l'ús de l'estereotip el propagandista simplement aprofita les generalitzacions simplistes que tota comunitat té sobre altres grups, nacionalitats o races. Així tenim el tecnòcrata fred, calculador i quadriculat, a l'individu (com veurem més endavant) feble, incapaç de saber el que vol i d'organitzar-se i, per tant, manipulable.

3. **La crida a la senzillesa del poble.** Aquest recurs es basa en la percepció també estereotipada de l'individu senzill, poc preparat com a garant de la saviesa popular. En ser aquest segment el que major quantitat de població agrupa, el propagandista s'esforçarà per fer veure que la gent senzilla està amb el seu programa i contra el de l'oponent, segons els casos. Conseqüentment el nivell dels raonaments es redueix al mínim, i es tracta d'exposar sempre els problemes en termes simples, maniqueus i polaritzats: bons contra dolents, blancs contra negres. La frase curta però carregada de significat, l'eslògan, són la mostra palpable d'aquest reduccionisme intel·lectual.

4. Molt unit a l'anterior es troba el recurs de la **il·lusió d'universalitat**, també conegut com el "vagó de cua" (el més lent). Cal esforçar-se per demostrar que tothom combrega amb el projecte, el líder per a, apel·lant al sentiment gregari de l'individu, aconseguir l'adhesió de les masses. Aquest és el sentit dels mítings

massius i també de l'interès dels polítics de mostrar-se com a guanyadors en les enquestes electorals: invitant a la gent a unir-se al bàndol a què tots van.

5. **La mentida.** Emprada en proporcions adequades i amb intel·ligència pot resultar l'arma més persuasiva. Com afirmava Goebbels, mestre indiscutible en el seu maneig, l'única condició per usar la mentida, assumida la falta d'escrúpols, és que persegueixi el mateix objectiu que la resta de la campanya i que, sobretot, resulti creïble. Així, la calúmia sobre la suposada malversació de fons de l'enemic polític és molt més efectiva si ja se li ha caracteritzat com deshonest davant l'opinió pública. Però l'acusació falsa és només una de les múltiples variants de la mentida (...) en un conflicte bèl·lic, quan les afirmacions abocades són de vegades impossibles de comprovar, la mentida es fa tant o més freqüent que la veritat.

És convenient precisar aquí que no hem de caure en una visió errònia de la indústria mediàtica en el sentit que la seva censura i silenci, les seves mentides i manipulacions, es basen a reduir les informacions, a donar poques informacions. Al contrari, com ben adverteix R. Reig: "El control dels mitjans de comunicació de masses sobre la societat no es produeix per mitjà del dèficit informatiu sinó, al revés, per mitjà de la hiperinflació de dades, espais i publicacions. Això és possible perquè el receptor no té capacitat sincrònica o interpretativa, no té solatge cultural, documental i, fins i tot, ideològic (referents). Un cop que la societat en la seva generalitat és privada d'aquest requisit indispensable (que comporta no la informació sinó el coneixement) es pot autolegitimar qualsevol segment social dominant i qualsevol mitjà de comunicació afirmant que el ciutadà és lliure i viu en democràcia. Però la base essencial per tenir ambdues qualitats i avantatges en realitat no existeix o a penes es dona. El que es dona és un discurs dominant percentualment aclaparador amb respecte a altres. Però amb la presència d'aquests altres tracta de legitimar-se"[101].

Utilitzant les tècniques aquí vistes i el soroll ensordidor i caòtic que llança la premsa amb la hiperinflació de missatges de tota mena, la indústria político-mediàtica espanyola simplifica a l'extrem les raons històriques, la realitat social i classista basca, la força de l'esquerra independentista i les tendències socials de fons, per impedir tota reflexió col·lectiva sobre el present i el futur d'Euskal Herria. La premsa oficial és d'un simplisme extrem que arriba a l'ocultació, com vèiem en el cas del periòdic La Gazette del cardenal Richelieu. Però aquest simplisme ocultador dona pas en determinats moments a una exageració absoluta, com és la tesi que "tot és ETA", de manera que, basant-se en ella, les forces repressives poden aplicar la repressió aleatòria analitzada en estudiar les aportacions del nazisme i de Goebbels, i l'aplicació de la CIA amb la tàctica del dolor a l'atzar, aparentment il·lògic, d'altres experts ianquis sobre la "coerció passiva" i l'"atmosfera coercitiva" i, per no estendre'ns, la confluència de tot això en la producció de por com a pas per a l'èxit de la "delació generalitzada". Ambdues tàctiques, el simplisme i l'exageració, són aplicades sistemàticament en totes les seves formes, repetint amb reiteració tots els tòpics i idees que poden generar una sensació col·lectiva de versemblança d'aquestes creences, que passen així a ser veritats. La premsa oficial, un cop aquí, pretén tancar la trampa massificant les intervencions públiques de tota sèrie de personatges famosos, coneguts i populars, en la mesura que vulguin, per reforçar amb la seva presència la efectivitat de la manipulació afectiva, emocional i psicològica.

Simultàniament, l'esquerra independentista militant és titllada de "terrorista", "ignorant", "curta de vista", "taliban", "fonamentalista" etc., i els amplis sectors populars que la recolzen d'"alienats", "manipulats", "covards" i altres adjectius, aplicant-los el principi de l'estereotip i de la desqualificació emocional. Per evitar que el poble pugui comparar aquestes acusacions amb la realitat, se censura, limita i controla la informació, o es menteix amb fredor, com quan es va acusar a ETA de

les bombes del 11M/2004 a Madrid. Aquestes i altres mentides reiterades seguint el principi de la repetició teoritzat per Goebbels, acaben sent "veritat" per als sectors socials més retardats. La premsa oficial ha abandonat ja tota argumentació racional i contrastable, basada en fets que poden verificar-se i debatre's, per a, mitjançant aquesta simplificació poder culpabilitzar, assenyalar amb la mà i insultar a parts o a tota l'esquerra revolucionària basca. Alhora, durant tot aquest procés, la premsa oficial crea "líders" en l'esquerra abertzale quan en realitat és conegut des de sempre que aquesta funciona col·lectivament, sent aquest un dels seus èxits i alhora una garantia de continuïtat. Però la premsa, acomplint les directrius del poder, s'obstina en crear "líders" cercant aconseguir situacions de crisi, debilitat i desconcert en l'independentisme quan aquests "líders" són detinguts successivament.

A més a més, a aquests "líders" creats artificialment per la indústria político-mediàtica oposa els "líders de la democràcia", professionals de la política, assalariats del poder, faltats de tota independència crítica i titelles dirigits des d'altres instàncies. La premsa cerca així estendre a Euskal Herria el sistema politiquero burgès, basat en el xoc d'individus, de personalitats sense cap relació amb les classes socials, amb el poble treballador en suma per part de l'esquerra basca i amb la burgesia per part dels professionals de la submissió. La premsa cerca amb això ocultar la realitat classista interna a la societat basca i la realitat d'opressió nacional que pateix estructuralment, per presentar només un duel electoralista entre subjectes aïllats. Les il·legalitzacions successives de les candidatures democràtiques i independentistes cerquen, a més d'altres objectius, també el d'augmentar la sensació que només les persones preses aïlladament tenen alguna possibilitat política, havent de demostrar en tot moment i prèviament la seva "innocència", la seva "no culpabilitat", que estan "netes de tota contaminació abertzale" agafada durant els seus contactes amb aquest ampli col·lectiu, que actuen i pensa col·lectivament.

Un cop assentada la individualització absoluta dels qui s'enfronten a l'opressió, pel costat contrari, el del poder, s'activa la possibilitat d'una "integració en l'ordre", en el "vagó de cua", com vèiem, en la majoria obedient i disciplinada, que segueix fidelment al nou líder generós i comprensiu. Si els lluitadors es neguen a la "reinserció" el seu destí no és un altre que seguir els càstigs repressius dins la seva estricta individualitat.

Sovint els "reinsertats en la democràcia" acaben assumint tots els seus principis autoritaris i restrictius, tornant-se contra els seus antics companys, denunciant-los, combatent-los ideològicament, política i culturalment, és a dir en la materialitat pràctica quotidiana. La capacitat d'absorció del sistema opressor queda així demostrada. La premsa aireja cada cas de "reinserció", de penediment, com una victòria de la racionalitat i de sentit comú, i una derrota del fanatisme i de la irracionalitat. Les i els presoners són un objectiu especial en aquesta maniobra de penediment perquè, en ser un col·lectiu referencial innegable en el present i en la història basca, el sistema explotador necessita acabar amb ell com sigui, debilitar-lo en tot el possible.

Si ens n'adonem, el tracte científicament planificat i executat contra el col·lectiu de presoneres i presoners és la síntesi i la quinta essència del tracte donat a la societat basca en el seu conjunt. Síntesi perquè expressa en una acció permanent i sistemàtica totes les característiques de la doctrina de contrainsurgència i de guerra psicològica, i la quinta essència perquè l'aplica en espais molt reduïts, totalment controlats, com són les presons. Tot sistema carcerari és un concentrat dels mecanismes punitius i dels valors autoritaris de la classe dominant que desenvolupa l'anomenat sistema. Quan a l'explotació social se li afegeix l'opressió nacional, llavors el sistema carcerari que pateix el poble nacionalment oprimat és

especialment dur, i aquesta duresa s'aplica amb especial acarnissament contra les presoneres independentistes. És a dir, la presó és el concentrat de l'opressió nacional, de sexe-gènere i de classe que opera al carrer, i les doctrines contrainsurgents operen dins aquesta visió total. Les advertències, amenaces, disciplines i càstigs afegits a les presons als "presos especials", són l'aplicació condensada en el temps i en el espai dels mateixos mètodes que s'usen en la "llibertat", amb l'agreujant qualitatiu de que a la presó la indefensió és absoluta. La indústria de la manipulació psicològica de masses, llança periòdiques campanyes contra els suposats "privilegis" de les preses i presos bascos, i ho fa sempre que l'Estat desitja endurir encara més les ja dures disciplines carceràries. A més d'orquestrar aquests nous atacs, de donar-los propaganda legitimadora, la indústria político-mediàtica silencia la situació real en el sistema carcerari.

Però a més d'això, hi ha altres dues qüestions essencialment unides al sistema carcerari que són sistemàticament ocultades per la indústria de la mentida. Una és la situació de venjança primitiva i sàdica que pateixen les famílies i amistats de les presoneres i presoners, que han de realitzar molt llargs i esgotadors viatges per realitzar les visites. La pressió del poder espanyol contra les famílies és una mostra de la seva inhumanitat metòdica i freda, capaç de reeditar en ple segle XXI les més esgarrifofes pràctiques de la venjança oficial sobre persones innocents, sobre nenes i nens, ancianes i ancians. Es tracta de la perversa visió judeocristiana segons la qual els "pecats" de les persones els han de pagar durant decennis i fins a generacions, els seus familiars, els seus descendents, propers i amistats. És una visió sàdica que exhaureix la venjança fins més enllà de l'última gota de dolor humà perquè arriba a plasmar-se en mesures cruelment sofisticades que cerquen a més del patiment de la persona presonera, també el dels seus propers. El tracte que pateixen les famílies i amistats de les persones preses indica que la civilització ha desaparegut, o pitjor i veritablement, que la civilització burgesa opera en tota la seva letalitat. La manipulació mediàtica submergeix aquesta realitat sota un plomós diluvi de silenci total.

Per últim, l'altra qüestió no és una altra que la deliberada negativa de la premsa i de les institucions de tota mena, especialment les autonòmiques i regionalistes a possibilitar la mínima reflexió creativa sobre els efectes en la identitat i en la cultura basca dels molts decennis de presó que porten suportant el nostre poble. És cert que, alguna vegada i per a recuperar quelcom de prestigi, la premsa del PNB i del governet basc, ha muntat alguna petita exposició sobre les presons franquistes, però molt restringida als seus interessos sectaris i col·laboracionistes, parcial, descontextualitzada i sobretot, injusta amb la gran majoria de represaliats, detinguts, exiliats, empresonats i morts per les forces repressives des de fa dos segles, com a mínim. Del que es tracta, en suma, és d'obrir una reflexió col·lectiva sobre el que, d'una banda, ha deixat de progressar en llibertat, drets i potencialitats humanes el nostre poble, perquè ha hagut i ha de dedicar moltes forces a combatre i vèncer al sistema carcerari; i, d'altra banda, com ha anat influenciat lentament i imperceptiblement aquesta llarga experiència carcerària en la construcció de la identitat basca, tenint en compte que les virtuts humanes inherents a la lluita contra l'opressió i les virtuts humanes necessàries per seguir la militància emancipadora a l'interior de les presons, ambdues virtuts i qualitats van unides, generalment, a una personalitat crítica, emancipada i creadora.

Aquesta última qüestió, que només adquireix ple sentit dins la totalitat del que significa i suposa la presó i l'exili com moment en la vida lliure, té una importància major del que creiem a simple vista perquè, al llarg dels anys, desenes de milers de basques i bascos compromesos activament amb el futur del seu poble han donat els millors anys de la seva vida, dedicant-los a formar-se, a millorar com a persones lliures. La memòria col·lectiva, i dins aquesta, la memòria militar d'un poble, se sustenta en gran manera sobre aquestes i altres experiències, i el trànsit de la

memòria col·lectiva a la consciència col·lectiva, de la memòria militar a la consciència militar, aquest trànsit és inseparable de les experiències vitals racionalitzades, depurades i enriquides durant les llargues hores de l'exili i/o de la presó. No és fortuït el que la premsa del sistema dominant es negui en rodó a tolerar el més mínim esclat de reflexió respecte d'això, mentre que pressiona amb totes les seves forces per a imposar una única versió de l'anomenat "problema de les víctimes".

7. GUERRA DE BAIXA INTENSITAT I PREMSA

Vist l'anterior, podem ara passar a una comparació més detinguda de les similituds entre la pràctica repressiva en Euskal Herria i les lliçons extreïdes pel professor Pizarroso[102] després del seu estudi de la Primera Guerra del Golf, el 1991:

1. La configuració d'una cobertura total a escala planetària per la imatge monopòlica nord-americana de la CNN ("Global journalism").
2. La dependència gairebé total de les imatges proporcionades per agències militars sota control del Pentàgon.
3. La tendència a editorialitzar la informació paral·lelament al plegament editorial dels mitjans periodístics segons els interessos nacionals de seguretat.
4. La utilització de la guerra com a espectacle o un negoci informatiu.
5. La primacia de la imatge sobre la paraula en la cobertura de la guerra, ja sigui a través de la participació en televisió o per mitjà del recurs periodístic a la infografia de l'ordinador, per il·lustrar les maniobres militars.
6. I l'imperi mediàtic de la realitat virtual en la representació informativa del conflicte. Tot això assegurat i facilitat mitjançant "l'ús intensiu de la desinformació i la propaganda, però també de la ciència social aplicada" el que va permetre manipular l'opinió general que dubtava sobre la necessitat la invasió de Kuwait i que "va acabar convertint-se en un sí afirmatiu unànime, per efecte intencional de l'espiral de sondejos que van polsar l'opinió pública".

Sobre el punt 1, cal dir que si bé les televisions i les ràdios espanyoles, la premsa en general, ofereixen imatges i informacions "diferents" en la forma, en els fons propaganda un únic missatge substantiu. La raó de la dita diversitat accessòria cal cercar-la tant en les pugnes no antagòniques entre el PP i el PSOE i en l'afany del primer per desgastar al segon, com en la pròpia natura política de les indústries espanyoles de la manipulació informativa. Els dos grans blocs sociopolítics tenen els seus corresponents instruments mediàtics que assumeixen les seves ideologies polítiques i les defensen a ultrança, quedant molt poc espai per a altres grups intermedis, autonomistes i regionalistes. Un altre tant cal dir respecte als punts 2 i 3, ja que hi ha una forta competència econòmica i política entre les indústries mediàtiques, i en els seus respectius grups de redacció de les editorials de premsa escrita, dels informatius en la radiotelevisió i del que tenen que repetir com a papagais els tertulians, els "fins analistes" especialitzats en la exageració, la mentida i l'acusació infundada, conscients de la seva absoluta impunitat.

Sobre el punt 4, la identitat entre la contrainsurgència ianqui a Iraq, i a tot el món, i la realitat basca, és total. Un dels caladors de "fets", "notícies" e "informacions" més rendibles econòmicament és l'anomenada "qüestió basca". La taxa mitjana de benefici de la indústria espanyola de la manipulació es ressentirà immediatament un cop que se reconeguin els drets històrics d'Euskal Herria. Des d'aquest moment, la indústria de la mentida a gran escala i de les petites veritats i eufemismes, haurà de cercar urgentment altres fonts gratis de beneficis. Tots els "especialistes" en el "problema basc" estaran al vora de l'acomiadament i de l'atur, tret que trobin una altra ganga que els permeti ocultar el seu ignorància i carència d'escrúpols.

Sobre el punt 5, la identitat també és absoluta ja que des de fa molt temps les televisions s'han llançat a primar allò macabre, la sang, el dolor, però només d'una part, en vegada de reflectir totes les realitats de patiment que existeixen en un conflicte d'aquesta categoria. Alhora, la premsa es nega sistemàticament a tota anàlisi desapassionada, mínimament objectiva i serena, oberta a la reflexió col·lectiva, i es dedica a reforçar amb acusacions i insults les sensacions desencadenades per les imatges violentes repetides fins a la sacietat. Les pugnes entre indústries de la mentida a què ens hem referit abans, fan que els seus equips de televisió realitzin vertaderes competicions per estar els primers en les detencions, a les portes de les cases, a les manifestacions, preguntant als veïns, etc. Les connexions internes que cada indústria pugui tenir amb Interior, els serveixen per arribar els primers i obtenir la primacia de la retransmissió en directe, com si fora un circ romà, cercant multiplicar el doble benefici econòmic i polític.

Sobre el punt 6 i últim, que en part es basa en l'anterior, en el 5, és idèntic, sobretot en la utilització de "ciència social aplicada", és a dir, de la sociologia burgesa en les seves àrees de contrainsurgència, de la que ja hem parlat una mica en llegir la citació de Christopher Simpson que ofereix W. Blum. Els experts en manipulació dels sentiments, a crear missatges emocionals i afectius que arribin directament al subconscient i a l'inconscient, i fins i tot que excitin l'irracionalisme i la irascibilitat autoritària de les persones, aquests experts saben com moure la càmera, quines escenes gravar i transmetre, quin públic cercar o crear mitjançant trampes i fins a suborns, quines preguntes fer-los i com induir-los perquè donin determinades respostes, com "cuinar" aquestes respostes i les imatges abans d'emetre-les per la televisió, etc., per construir la "realitat objectiva" que necessita la potència ocupant, sigui nord-americana o espanyola.

Passem ara a les tesis de Klare[103] sobre la guerra de baixa intensitat, i comparem-les amb la situació basca:

"1.- La guerra de baixa intensitat es caracteritza generalment per una estratègia contrarevolucionària dirigida a defensar els règims existents i els interessos econòmics de l'ordre social dominant als països aliats enfront dels alçaments i mobilitzacions revolucionàries.

2.- La campanya contrainsurgent d'intervenció inclou en la lluita contrarevolucionària formes militars i polítiques de combat. En virtut del caràcter social dels moviments revolucionaris, les accions militars dels Estats Units inclouen totes les formes possibles que puguin neutralitzar el descontentament públic mitjançant iniciatives socials, polítiques i econòmiques *dirigides a guanyar les mentes i cors a favor del govern aliat*.

3.- La participació militar comprèn el desplegament d'unitats i operatius especials d'elit, altament ensinistrats, a fi d'intervenir eficaçment en accions quirúrgiques que requereixen el concurs i lideratge dels Estats Units.

4.- La natura ambivalent de la guerra de baixa intensitat afavoreix el recurs a una àmplia gamma d'operatius militars alternant diferents tipus de maniobres segons el context d'intervenció.

5.- El desplegament i aplicació de la doctrina de la guerra de baixa intensitat en l'estranger exigeix un tipus d'acció militar ràpida i eficaç, mitjançant l'ús indiscutible de la força i la potència de foc.

6.- El reeixit i bon exercici militar en la guerra exigeix una contínua intervenció política en el pla militar, guanyant la batalla al front civil mitjançant la lluita política i psicològica que legitima la solució de la força militar com el millor instrument polític per combatre les amenaces desestabilitzadores dels moviments subversius i sediciosos, a través *d'una sofisticada i impactant campanya informativa, a fi de modificar les actituds públiques* educand a la ciutadania en els valors de l'ordre i la seguretat nacional".

No hi ha res fonamental a objectar o afegir al primer punt de Klare, excepte que Euskal Herria no és un "país aliat" dels Estats espanyol i francès, sinó una país ocupat i repartit per aquests. Tampoc hi ha res fonamental a objectar o afegir al segon punt, excepte en el fet que a Euskal Herria ja es van acabar fa temps "les iniciatives socials" dels Estats per guanyar les ments i cors. Al contrari. Les pobres mesures de descentralització administrativa concedides a la fi dels 70 del segle XX per obtenir el suport de la burgesia basca no sols estan sense complir en allò essencial sinó que, a més a més, estan sent desmantellades per reforçar novament la centralitat estatal espanyola, mentre que l'Estat francès no fa cap reforma. El tercer punt de Klare està confirmat en tots els sentits per l'alta especialització de les forces repressives operants en territori basc, de la mateixa manera que també el quart punt. A més a més, ambdós, vénen facilitats per la quantitat de diferents cossos policials i militars, d'intel·ligència i d'espionatge que operen en diversos nivells però seguint plans centralitzats. El cinquè punt es confirma no sols en els operatius repressius selectes, sinó també en les repressions de manifestacions de masses, intervencions que es realitzen en àmplies zones urbanes la qual cosa exigeix una adequada militarització dels cossos policials i militars, del seu equip i entrenament per a l'acció en el medi urbà-industrial dens i extens.

El sisè punt de Klare sembla que està redactat pensant en la realitat basca. La intervenció política en el pla militar va ser una realitat manifesta des dels últims temps del franquisme i des dels primers de l'anomenada "transició", quan el govern d'UCD va elaborar els primers plans contrainsurgents, que després serien ampliat i millorats per els governs successius del PSOE i del PP. Des de llavors sempre ha estat operant *"una sofisticada i impactant campanya informativa, a fi de modificar les actituds públiques"*, com analitzem al llarg d'aquest text. Un dels objectius en la recerca dels "cors i ments" arriba a nivells tals com les campanyes per augmentar el prestigi de les forces militars i policials, tan desprestigiades i deslegitimades en el poble basc; un altre objectiu és el de crear una imatge del nacionalisme espanyol com a compatible amb els principis democràtics, una cosa negada per la història i el present del Estat espanyol, i, per no estendre'ns, un tercer objectiu és el d'assentar la creença de la natura "feixista" de l'esquerra revolucionària basca, i per extensió dels qui d'algun mode assumeixen els principis democràtics elementals pels que lluita aquesta esquerra.

Després, F. Sierra Caballero[104] continua afirmant que vuit punts caracteritzarien en principi la nova perspectiva de lluita contra la insurgència en termes d'estratègia militar:

"1. L'enfocament de *cors i ments*, l'objectiu de la qual serà conquerir la voluntat de la població més que l'ocupació militar de territoris.

2. El moderat ús administratiu de la força militar assumint la idea que *les matances poden guanyar les batalles, però al final perdre la guerra*.

3. El treball d'intel·ligència sobre les condicions polítiques, socials, econòmiques i culturals per tenir en compte les característiques del context d'intervenció.

4. L'estratègia de *construcció nacional*, basada en l'establiment d'un sistema social alternatiu que faci front a les desigualtats i injustícies socials en el origen de la guerrilla mitjançant reformes parcials.

5. La modernització i capacitatció de les forces locals aliades per guanyar el suport i prestigi nacional entre la població afí a la participació en els projectes de construcció nacional segons la direcció política de la guerra.

6. L'enfocament regional dels conflictes, enfront de la perspectiva militar localista.
7. La coordinació dinàmica de les diverses forces armades, així com de les agències d'intel·ligència civil, d'ajuda i desenvolupament, i els sistemes d'informació.

8. La política informativa de control, censura, desinformació i propaganda per aconseguir el suport de la població nord-americana i de la població estrangera durant les estratègies de contrainsurgència a la recerca de la confusió de l'opinió pública, oposada a la guerra bruta en altres països".

Sobre la primera qüestió, la dels cors i ments, hem de dir que al començament del segle XXI i després d'un terç de segle de retrocessos en les llibertats i drets, que l'Estat espanyol ha desistit, per ara, d'intentar guanyar les ments i els cors de la població basca, limitant-se a una doble tasca: mantenir una sèrie de promeses que mai es compliran però que permeten a la burgesia autonomista seguir amb el conte de la col·laboració amb l'Estat per a "avançar a poc a poc"; i, com hem dit, intentar recuperar el nacionalisme espanyol i francès dins d'Euskal Herria mitjançant la permanent crida a les parts de la població d'origen estatal, que encara no han acceptat plenament la realitat basca, que segueixen sentint-se parcialment o totalment espanyola. La quarta qüestió, la de la construcció nacional, està directament relacionada amb aquesta ja que xoquen obertament dos models oposats de nació: la independent, euskaldun i socialista, i l'autonomista, trossejada i supeditada en tot a l'Estat espanyol, o sigui, una "regió històrica" o "nacionalitat" pel cap alt dins la "nació espanyola". La solució de les reivindicacions socials, impossible dins tota societat i nació burgeses, només serà possible en el model independentista, socialista i euskaldun de nació basca, de la República Socialista Basca, mai dins la "nació espanyola". La cinquena qüestió, sobre el paper de les forces locals, respon al segon model, al dependent de l'exterior, al què converteix a la nació basca en un apèndix secundari de la nació espanyola.

Sobre la segona qüestió, és cert que les matances no són "bé vistes" des del cinisme de la propaganda estatal, que necessita mantenir l'aparença democràtica però això no anul·la que, primer, torni a recórrer a determinats graus de "matança" quan sigui necessari i, segon, que ha compensat la necessitat del recurs a la "matança" mitjançant cops repressius més dosificats, el suport de la premsa, etc. La tercera qüestió, el paper dels serveis d'intel·ligència, és una de les raons que expliquen aquest canvi de mètode. Tot Estat disposa de les oficines d'"experts" en "ciències socials", amb les seves universitats, instituts, centres i entitats de tota mena. Tals "experts" funcionen basant-se en programes de mitjà i llarg termini, analitzant multitud d'enquestes, sondejos, dades, informes, és a dir, tota la informació quantitativa que pot reunir amb els aparells i burocràcies de què disposa. Però una altra cosa és l'efectivitat última de tot això. La setena qüestió, sobre la coordinació de les diferents forces d'ordre, també s'integra en aquest conjunt d'aparells amb relativa autonomia però centralitzats estratègicament per l'Estat.

Per últim, la sisena i vuitena qüestions són diàriament aplicades per l'Estat espanyol a escala internacional i en el seu propi interior. Les doctrines de contrainsurgència també s'apliquen en alguns dels seus capítols dins l'Estat, en

especial contra les nacions oprimides, contra els Països Catalans, Galiza, etc., encara que amb menys virulència que contra Euskal Herria, per ara.

Per concloure amb les aportacions d'aquest investigador[105], i recorrent a un altre llibre seu, llegim aquestes paraules: "Les operacions psicològiques (PSYOP) de les forces especials comprenen, a aquest respecte, el recurs a estratègies d'informació, propaganda i desinformació a tots els nivells. La instrumentalització mediàtica admet graus i escales diferents de manipulació, control, censura i desinformació, conforme a la intensitat del conflicte i l'escalada militar en el continuum de gradació de la guerra a la situació de pau, mitjançant la propagació dels interessos militars en la premsa, els mitjans audiovisuals, els líders d'opinió i fins i tot la comunicació interpersonal cara a cara, a fi d'influir en el conjunt de les audiències i aconseguir:

1. El desenvolupament a llarg termini dels objectius nord-americans, influint en les actituds de la població de forma determinant.
2. El control militar de les institucions i dels poders polítics nacionals i les agències civils sota la supervisió de l'exèrcit i l'Agència d'Informació dels Estats Units a través de l'establiment de la Junta d'Estat (JCS)
3. L'efectivitat de les campanyes de planificació informativa desenvolupades pels tècnics de la divisió PSYOP en diferents segments específics d'audiència.
4. La penetració de les tècniques audiovisuals entre diferents grups de població (target) i la difusió dels missatges planejats per promoure el suport o la neutralitat amistosa de les audiències durant la missió militar, amb el fi d'evitar les resistències i oposicions al compliment dels seus objectius tàctics i estratègics de guerra psicològica".

Hem desenvolupat suficientment, tenint en compte les limitacions d'aquesta ponència, les aplicacions a la situació basca d'altres punts i principis idèntics a què acabem de llegir, així que no ens repetirem.

8. FRACÀS DEL PLA ZEN FINS ARA

Abans de seguir convé recordar alguns principis del Pla Zona Especial Nord, que està a disposició a Internet en les seves línies mestres bàsiques. Sigui com sigui, entre els molts textos d'inqüestionable vàlua crítica respecte d'això, llegeixi's el de Jesús Prieto[106].

Quant al Pla ZEN cal dir que va ser presentat oficialment al febrer de 1983:

"Aquest Pla, integrat dins un altre més general en el que s'atengui a nivell nacional la problemàtica que en tot Estat planteja la seguretat ciutadana, tracta d'enfrontar-se amb la realitat i peculiaritats del País Basc i Navarra. Les seves línies generals ofereixen una estructura amb què es pretén aconseguir ara uns objectius, definits en aquest moment, però prou amplis i flexibles com perquè puguin adaptar-se a mesura que les circumstàncies ho vagin exigint o la situació ho requereixi. Els objectius últims del Pla, objecte d'anàlisi, són els següents: Potenciació de la lluita contraterrorista en tots els camps: polític, social, legal i policial. Aconseguir la màxima coordinació entre les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat i amb altres Institucions entestades en l'eradicació de la violència. Compatibilitzar les missions generals dels Cossos de la Seguretat de l'Estat a la Zona Especial amb les específiques que precisa per fer front a la problemàtica plantejada. Aconseguir la permanència a la Zona Especial del personal dels Cossos de Seguretat de l'Estat i donar-li l'adequada formació perquè compleixin la seva missió amb eficàcia,

proporcionant-li els mitjans materials i tècnics per a tal fi. Realitzar accions encaminades a conscienciar la població basca de què la desarticulació de l'aparell terrorista comporta una major seguretat pública i una millor defensa de les tradicions basques."

Altres característiques seves són:

"-Aïllar als terroristes i, per a això, fonamentalment a través dels mitjans de comunicació, han de denunciar-se els danys ocasionats per l'acció terrorista, al mateix temps que ha de realitzar-se una campanya que afavoreixi al canvi d'imatge de la policia.

-Tractar de trencar la solidaritat comunitària al si de la societat civil per tots els mitjans disponibles: comunicació, pressió social...

-Atribuir, en els èxits policials que s'obtinguin, part del mèrit a la col•laboració ciutadana.

-Aconseguir que es publiquin periòdicament en òrgans de difusió basca comentaris, entrevistes, etc. de líders polítics, culturals, religiosos, esportius, etc. que reflecteixin: el respecte per les opinions alienes; que a ningú se li pot arrabassar la vida per les seves idees; el respecte pels Drets Humans, per la Constitució, l'interès per la convivència pacífica, etc.

-Influir perquè ETA aparegui el menys possible en els mitjans de comunicació, centrant totes les nostres intervencions en el pau i el benestar del poble i no en el terrorisme.

-Realitzar campanyes de contrainformació sobre el "impost" terrorista.

-Pressionar als que paguen i a les autoritats d'altres nacions que ho faciliten.

-Donar informacions que personalitzin als terroristes i als seus confidents.

-Donar a conèixer dades reals que facilitin la màxima difusió de la informació sobre accions terroristes que hagin provocat algun dany a persones o als seus béns, evitant crear temors.

-Provocar més menyspreu que por.

-Donar informacions periòdiques a través de tercers (diaris o setmanaris sota influència) o potenciar les que sorgeixin perquè difonguin informació sobre conflictes entre els terroristes, les seves ideologies estranyes, els seus negocis, els seus costums criticables, etc.

-Basta que la informació sigui creïble perquè pugui ser explotada.

-Difondre en els mitjans de comunicació totes les accions realitzades per les Forces de Seguretat de l'Estat que hagin portat beneficis directes per als ciutadans, fins i tot com a publicitat pagada en els mitjans disposats a difondre-la

-Repetir constantment la idea de fons: la policia realitza accions de violència per ser un impediment per als qui pretenen imposar per la força un sistema contrari a la tradició cultural basca i al respecte per la llibertat i pels drets dels altres.

-Potenciar o premiar la publicació de reportatges en els diaris basco-navarresos que posin en evidència els beneficis que reben els altres pobles d'Espanya i els fets històrics o culturals comuns.

-Facilitar la informació a través d'un fullet en la premsa sobre la realitat terrorista i els danys que provoquen la població del sud-oest francès per a estimular el seu rebuig enfront dels terroristes i el seu suport a les accions de cooperació de les seves autoritats amb les espanyoles.

-Subvencionar un bon fullet, "La Veritat sobre la Nova ETA", amb opinions de bascos, líders en la política, l'art, la cultura, l'economia, etc. que es posi en evidència: el dany que estan provocant al poble basc; la incompatibilitat amb els valors tradicionals bascos; la seva desvinculació de l'antiga ETA; la història delictiva dels últims anys. Tot molt il·lustrat i atractiu, amb edicions en castellà, èuscar i francès, i procurant una distribució massiva.

-Accions en els mitjans de comunicació social mitjançant la difusió de notícies falses, ús d'una semàntica que no afavoreixi al grup terrorista, etc."

Recordem que el Pla ZEN va ser oficialment elaborat a la fi de 1982 i començaments de 1983, encara que el més probable és que fora realitzat per un col·lectiu d'especialistes en contrainsurgència assessorat per oficines internacionals. Recordem que el PSOE va estar en el govern ni més ni menys que 14 anys consecutius en la seva primera fase, i que ara porta altres quatre anys, és a dir, 18 anys per aplicar aquest Pla tant en la seva redacció inicial com amb les millores i afegits que se li han anat fent. A aquests anys cal sumar-los els 8 anys de govern del PP ja que, en realitat, aquest partit d'extrema dreta, neofeixista amb components feixistes, va continuar amb les línies centrals ideades pel PSOE.

En aquest quart de segle transcorregut des de llavors fins ara, el Pla ZEN només hi ha collit una victòria: augmentar el dolor del poble basc, però moltes derrotes, entre la que destaca haver convençut a cada cop més amplis sectors de la població basca que la maniobra descentralitzadora ha fracassat i que és urgent començar una nova fase històrica. Fa un quart de segle, aquesta tesi era només defensada per l'esquerra independentista, avui és assumida per la majoria del poble basc.

El fracàs històric dels mitjans de guerra psicològica, de la producció de menyspreu i de por, de la manipulació sistemàtica, de la "difusió de notícies falses", de l'atac contra la solidaritat comunitària substancial al nostre poble, semblant derrota històrica ens exigeix un espai d'anàlisi que desborda els estrets límits d'aquesta xerrada i del debat posterior. Així que proposo al col·lectiu aquí present que la següent xerrada-debat sigui sobre les raons d'aquesta derrota per extreure les lliçons que ens permetin accelerar el nostre alliberament socialista i euskaldun, a més d'antipatriarcal, mitjançant un Estat obrer independent en el marc d'una República socialista basca.

Notes

[1] Pepe Rel: "Collegas", edit. Txalaparta. Tafalla 1998. P. 100

[2] J. A. C. Brown: "Técnicas de persuasión". Alianza Editorial, Madrid 1984, p. 279.

[3] Eulalio Ferrer Rodríguez: "De la luicha de clases a la luicha de frases". Taurus, Mèxic 1995, p 50.

- [4] Carlo M. Cipolla: "Les màquines del temps y de la guerra". Crítica, Barcelona 1999.
- [5] Rosada Silva Santisteban: "El saber-mercaderia". www.lainsignia.org Perú. Maig de 2007.
- [6] Federico Lara Peinado: "La Civilización Sumèria". Historia 16. Madrid 1999. P. 151.
- [7] Prudente M. Rice: "Mujeres y producción cerámica en la prehistoria". En "Arqueología y teoría feminista". Edit. Icaria. Barcelona 1999. Ps. 215-231.
- [8] Rita P. Wright: "Tecnología, gènere y clase: Mundos de diferencia en Mesopotàmia en el período d'Ur III". En "Arqueología y teoría feminista". Edit. Icaria. Barcelona. P.: 173.
- [9] Gerda Lerner: "La creación del patriarcado". Crítica. Barcelona 1990. Ps. 122-156.
- [10] Pepe Rodríguez: "Dios nació mujer". Edic. Sinequanon. Barcelona 1999. P. 293.
- [11] Norma Ferro: "El instinto maternal o la necesidad de un mito". Siglo XXI. 1991. P. 69.
- [12] D. P. Barash i Judith Eve Lipton: "El mito de la monogamia". Siglo XXI. 2003. Ps. 258 i ss.
- [13] Jesús Mosterín: "El pensamiento arcaico". Alianza Editorial. Madrid 2006. Ps. 230-231.
- [14] Jacques Attali: "Historia de la propiedad". Planeta. Barcelona 1989. P. 46.
- [15] Cèsar Vidal: "Enciclopedia de las religiones". Planeta. Barcelona 1997. P. 119-120.
- [16] AA.VV: "Brahmanismo". En La Enciclopedia. Salvat. Madrid 2003. Volum 3. P. 20-53.
- [17] Acharya S: "La conspiración de Cristo. La mayor ficción de la història". Aldemar. Madrid 2005. P. 597.
- [18] Alfred Sohn Rethel: "Trabajo intelectual y Trabajo manual". El Viejo Topo. Barcelona 1979. P. 196.
- [19] Aristòtil: "Política". Nueva Biblioteca Filosòfica. Madrid 1933. P. 28.
- [20] Yvon Garlan: "La Guerra en la Antigüedad". Aldebaran. Madrid 2003. P. 30
- [21] Sun Tzu: "El arte de la guerra". Edit. Fundamentos. Madrid 1974. P. 161.
- [22] Juli Cèsar: "La guerra de les Galias". Orbis. Barcelona 1986. P. 110.

- [23] Paul Johnson: "La historia del cristianismo". Vergara Editor. Buenos Aires 1989. P. 191.
- [24] AA.VV.: "Periodismo y crimen. El caso Venezuela 11-04-02". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 2002. P. 62.
- [25] Antonio Castro Zafra: "Los círculos del poder. Apparat Vaticano". Edit. Popular.Madrid 1987. P. 113.
- [26] Enrique González Duro: "Biografía del miedo". Edit. Debate. Barcelona 2007. Ps. 42-73.
- [27] Jesús Mosterín: "El pensamiento arcaico". Alianza Editorial. Madrid 2006. Ps. 257-258.
- [28] José Alcina Franch: "Los Aztecas". En "Història 16", 1999, P. 91.
- [29] Álvaro Cruz García: "Los Aztecas". Edimat. Madrid 2006. Ps. 23-24.
- [30] Álvaro Cruz García: "Los Aztecas". Ops. Cit. Ps. 39-40.
- [31] Manuel Lucena: "Así vivían los Aztecas". Anaya. Madrid 1992. P. 42 i ss.
- [32] Peter Burke: "Historia social del conocimiento". Paidós. Barcelona. 2002. P. 194.
- [33] John M. Hobson: "Los Orígenes Orientales de la Civilización de Occidente". Crítica. Barcelona. P. 248-251.
- [34] Lillian Álvarez Navarrete: "Derecho de autor?". Edit. Ciencias Sociales. L'Havana. 2006. P. 73.
- [35] Miquel Rodrigo Alsina: "La construcción de la noticia". Paidós Comunicación. Barcelona 1989. P. 86
- [36] Dominique Quessada: "La era del siervoseñor. La filosofía, la publicidad y el control de la opinión". Ensayo Tusquets. Barcelona 2006. P. 423.
- [37] Peter Burke: "Historia social del conocimiento". Paidós. Barcelona. 2002. P. 186.
- [38] AA.VV.: "El Siglo XVIII". HGC. Destino libro NÚM. 114. Barcelona 1981. Volum II. P. 241.
- [39] Eulalio Ferrer Rodríguez: "De la lluita de classes a la lluita de frases". Taurus, Mèxic 1995, P.: 79.
- [40] André Maurois: "Napoleó". Planeta d'Agostini. Barcelona 1995. P. 102.
- [41] AA.VV.: "El Siglo XVIII". HGC. Destino libro NÚM. 114. Barcelona 1981. Volum II. P. 238.
- [42] Lillian Álvarez Navarrete: "Derecho de autor?". Edit. Ciències Socials. L'Havana. 2006. P. 74.

[43] D. Bleitrach, V.Dedaj i M. Vivas: "Estados Unidos o el imperio del mal en peor". Edit. José Martí. L'Havana. Cuba 2006. P. 161.

[44] Rafael Sant Martin: "Biografía del Tío Sam". Edit. Ciencias Sociales. L'Havana. Cuba. 2006. Volum I. Ps. 287-288.

[45] Howard Zinn: "La otra historia de los Estados Unidos". Hiru Argitaletxea. Hondarribia 1997. P. 224.

[46] Rafael Sant Martin: "Biografía del Tío Sam". Edit. Ciencias Sociales. L'Havana. Cuba. 2006. Volum I. Ps. 350-351.

[47] Lillian Álvarez Navarrete: "Derecho de autor?". Edit. Ciencias Sociales s. L'Havana. 2006. P. 75.

[48] Camilo Taufic: "Periodismo i lucha de clases. Akal 74. Madrid 1976. P. 179-180.

[49] David Brooks: "Candidatos millonarios y un reverendo buscan el voto de los pobres". www.rebelion.org 16/01/2008

[50] Diego Olivera: "El control de los medios de comunicación por monopolios empresariales". www.rebelion.org 14/06/2007

[51] Mario de Queiroz: "Estatuto a la carta para a patrones de medios". www.rebelion.org 25/09/2006

[52] José Guadalupe Gandarilla Salgado: "Globalización, totalidad e historia. Ensayos de interpretación crítica". Edit. Eina. Buenos Aires. 2003. Ps. 175-190.

[53] Pierre Rimbert: "El beneficio como única deontología". www.rebelion.org 02/2007

[54] Agnès Gallamard: "Tenemos derecho a decir cualquier cosa". Le Monde Diplomatique . Abril 2007 NÚM. 138. Ps. 26-27.

[55] Pierre Bourdieu: "Preguntas a los verdaderos amos del mundo". En "Intervenciones 19612001". Hiru Argitaletxe. Hondarribia 2004. P. 521

[56] D. Bleitrach, V.Dedaj i M. Vivas: "Estados Unidos o el imperio del mal en peor". Edit. José Martí. L'Havana. Cuba 2006. P. 158.

[57] Marie Bénilde: "Murdoch, comprador y mercader de influencias". www.rebelion.org 27/07/2007

[58] Steve Stecklow i Aaron Patrick, Martín Peers i Andrew Higgins: "En el mundo de Murdoch, la línea entre noticias y negocios es difusa". www.rebelion.org 10/06/2007

[59] Edward S. Herman i Robert W. McChesney: "Los medios globales. Los nuevos misioneros del capitalismo corporativo". Edit. Cátedra. Madrid 1997. Ps. 310-311.

[60] William Blum: "Estado villano". Casa Editorial Abril. L'Havana. 2005. P. 318.

- [61] Pascual Serrno: "Juego sucio". Edit. José Martí. L'Havana 2006.
- [62] www.elpais.com 6/02/2008
- [63] George Yúdice: "De la Cultura. Usos de la cultura en la era global". Edit. Ciencias Sociales. L'Havana 2006. Ps. 420-422.
- [64] Norberto Chaves: "La imagen corporativa". Edic. G. Gilli. Barcelona 1994. P. 183.
- [65] Pierre Bourdieu: "La miseria de los mèdia". En "Intervenciones 1961-2001". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 2004. P. 494.
- [66] Ramón Zallo et alii: "Las industrias culturales en España". Akal. Madrid 1988.
- [67] D. Bleitrach, V.Dedaj i M. Vivas: "Estados Unidos o el imperio del mal en peor". Edit. José Martí. L'Havana. Cuba 2006. P. 16.
- [68] D. Bleitrach, V.Dedaj i M. Vivas: "Estados Unidos o el imperio del mal en peor". Edit. José Martí. L'Havana. Cuba 2006. Ps. 1618.
- [69] Jordi Berrio: "Teoría social de la persuasión". Edit, Mitre.Barcelona 1983. P. 189.
- [70] Jorge Enrique Oviedo: "La fascinación de la imagen". En "El Poder en la Sociedad Postmoderna". Prometeo Libros. Argentina 2001. P. 32.
- [71] Julia Varela-F. Álvarez-Uría: "Sujetos frágiles". FCE. Madrid 1989. Ps. 154-155.
- [72] Jesús J. de la Gándara: "Comprar por comprar". Cauce Editorial. Madrid 1996. Ps. 194-195.
- [73] Ramón Zallo: "El mercado de la cultura". Gakoa. Donostia 1992. P. 101.
- [74] Ramón Zallo: "El mercado de la cultura". Gakoa. Donostia 1992. Ps. 193-224.
- [75] Lillian Álvarez Navarrete: "Derecho de autor?". Edit. Ciencias Sociales. L'Havana 2006. P. 181.
- [76] Lillian Álvarez Navarrete: "Derecho de autor?". Edit. Ciencias Sociales. L'Havana 2006. P. 210.
- [77] Juli Cèsar: "La guerra de les Galias". Orbis. Barcelona 1986. P. 66.
- [78] Geoffrey Regan: "Historia de la incompetencia militar". Edic. Crítica. Barcelona 1989. Ps. 191-192.
- [79] Douglas Rushkoff: "Coerción. Porqué hacemos caso a lo que nos dicen". Edit. La Liebre de Marzo. Barcelona 2001. P. 248.
- [80] Douglas Rushkoff: "Coerción. Porqué hacemos caso a lo que nos dicen". Edit. La Liebre de Marzo. Barcelona 2001. P. 117.

- [81] Carlos Masover i Yéssica Retis Rivas: "Guerra en los medios". En "Comunicación e insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. P. 303.
- [82] Carlos Masover i Yéssica Retis Rivas: "Guerra en los medios". En "Comunicación e insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. P. 308.
- [83] Enrique González Duro: "Biografía del miedo", Edit. Debate. Barcelona 2007. P. 245.
- [84] Enrique González Duro: "Biografía del miedo", Edit. Debate. Barcelona 2007. P. 249.
- [85] Paul Virilio: "Videovigilancia i delación generalizada". En "La post-televisión". Icaria. Barcelona 2002. ps. 73-80.
- [86] John Keegan: "Historia de la guerra". Planeta. Barcelona 1995. P. 454.
- [87] Roberto Montoya: "La impunidad imperial". Edic. Ciencias Sociales. L'Havana 2006. Ps. 130-154.
- [88] Pepe Rel: "Colegas". Txalaparta. Tafalla 1998. P. 82.
- [89] Pepe Rel: "Colegas". Txalaparta. Tafalla 1998. P. 84.
- [90] Pepe Rel: "Colegas". Txalaparta. Tafalla 1998. P. 89.
- [91] Pepe Rel: "Colegas". Txalaparta. Tafalla 1998. P. 140.
- [92] D. Bleitrach, V.Dedaj i M. Vivas: "Estados Unidos o el imperio del mal en peor". Edit. José Martí. L'Havana. Cuba 2006. P. 14.
- [93] William Blum: "Estat villano". Casa Editorial Abril. L'Havana. 2005. P. 294.
- [94] M. A. Cabrera, P. Calderón i M. P. Vanover: "EUA 1945-1985 Economía Política y militarización de la economía". Iepala. Madrid 1985. P. 366.
- [95] Michael Walzer: "Guerras justas e injustas". Paidós. Barcelona 2001. P. 182.
- [96] D. Bleitrach, V.Dedaj i M. Vivas: "Estados Unidos o el imperio del mal en peor". Edit. José Martí. La Havana. Cuba 2006. Ps. 14-15.
- [97] Francisco Sierra Caballero: "Antecedentes y contexto político de la guerra total. La información, la propaganda y la guerra psicológica en Chiapas". En "Comunicación en insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. P. 138.
- [98] Francisco Sierra Caballero: "Antecedentes y contexto político de la guerra total. La información, la propaganda y la guerra psicológica en Chiapas". En "Comunicación en insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. Ps. 146-147.
- [99] María Victòria Reyzábal: "Propaganda y manipulación". Accento Editorial. Madrid 1999. Ps. 171-174.
- [100] Carlos Masover i Héssica Retis Rivas: "Guerra en los medios". En "Comunicación e insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. Ps. 243-245.

[101] Ramón Reig: "El control de la comunicación de masas". Libertarias. Madrid 1995. P. 52.

[102] Francisco Sierra Caballero: "Antecedentes y contexto político de la guerra total. La información, la propaganda y la guerra psicológica en Chiapas". En "Comunicación en insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. Ps. 47-48.

[103] Francisco Sierra Caballero: "Antecedentes y contexto político de la guerra total. La información, la propaganda y la guerra psicológica en Chiapas". En "Comunicación en insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. P. 133.

[104] Francisco Sierra Caballero: "Antecedentes y contexto político de la guerra total. La información, la propaganda y la guerra psicológica en Chiapas". En "Comunicación en insurgencia". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 1997. Ps. 134-135.

[105] Francisco Sierra Caballero: "Los profesionales del silencio. La información y la guerra en la doctrina de los EUA". Hiru Argitaletxe. Hondarribia. 2002. Ps. 57-58.

[106] Jesús Prieto: "El otro lado del terror". www.cadizrebelde.org 17/05/2003.

EUSKAL HERRIA 11/02/2008

IÑAKI GIL DE SAN VICENTE

Traducció al català feta per la Universitat Comunista dels Països Catalans ([UCPC](#)).